

Tartalom

Összefoglalás	2
1. Nemzetközi kitekintés	3
2. A mezőgazdaság és az élelmiszeripar helye a nemzetgazdaságban	5
3. A földhasználat és a növénytermesztés főbb jellemzői	19
4. Az állattenyésztés főbb jellemzői	23
5. Területi összehasonlítás	25
6. Módszertani megjegyzések.....	27

Jelmagyarázat

Elérhetőségek

Összefoglalás

- 2016-ban az Európai Unió mezőgazdasági kibocsátásának értéke 401 milliárd euró volt, az egy évvel korábbi szinttől 3,2%-kal maradt el. A növénytermesztés és az állattenyésztés kibocsátása sem változott jelentősen, előbbi 1,8%-kal csökkent, utóbbi 1,4%-kal nőtt. Magyarország az Európai Unió mezőgazdasági kibocsátásának 2,1%-át állította elő, 0,2 százalékponttal növelte a részesedését 2015-höz képest.
- Az előzetes adatok szerint a mezőgazdaság a bruttó hazai termék (GDP) termeléséhez 3,8%-os aránnyal járult hozzá 2016-ban. A hazai bruttó hozzáadott értékéből 4,5%-ot adott az agrárium, a beruházásokban 5,5, a foglalkoztatásban 5,0% volt az aránya.
- Az élelmiszeripar a GDP előállításából 1,9%-kal részesedett 2015-ben, az ágazat bruttó hozzáadott értéke 2,3%-a volt a teljes nemzetgazdaságénak.
- 2016-ban a mezőgazdaság külkereskedelmi egyenlegének többlete elmaradt az előző évi szinttől. A termékcsoporthoz aktívuma 2007 és 2012 között erőteljesen emelkedett, azóta évről évre mérséklődik az import erőteljesebb emelkedése miatt, legutóbb 816 milliárd forint volt. Az import 1594 milliárd forintot, az export 2410 milliárd forintot tett ki.
- Az előzetes adatok szerint a mezőgazdaság teljes bruttó kibocsátása folyó alapon 2619 milliárd forint volt 2016-ban, az előző évinél 5,3%-kal több. A növényi termékek aránya 60, az állatok és állati termékeké 33, a mezőgazdasági szolgáltatások és másodlagos tevékenységeké 7,0% volt.
- 2016-ban a munkaerő-ráfordítás nagysága 440 ezer ember teljes munkaidős (évi 1800 óra) tevékenységének felelt meg. Az előző évhez képest nem volt jelentős változás.
- A nemzetgazdaság összes beruházási értékéből a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat ág 5,5, az élelmiszeripar 3,7%-kal részesedett. A teljes nemzetgazdaság beruházási volumene az előző évi szinttől 20, a mezőgazdaságé 7,5%-kal elmaradt, az élelmiszeriparé azonban 32%-kal nőtt.
- A 2016-os gazdaságszerkezeti összeírás előzetes adatai szerint 9 ezer gazdasági szervezet és 416 ezer egyéni gazdaság végzett mezőgazdasági tevékenységet, előbbiek száma 11%-kal emelkedett, utóbbiaké 12%-kal csökkent az előző, 2013-as összeíráshoz viszonyítva.
- 2016-ban a mezőgazdasági termelőiár-index 3,8%-kal mérséklődött, az élő állatokon kívül mindegyik főbb termékcsoporthoz árszint csökkent, a növényi termékek ára 5,7, az állatok és állati termékeké 0,6%-kal.
- A 2015-ös adatok szerint a mezőgazdasági termőföld évek óta tartó drágulása tovább folytatódott, az átlagár 14%-kal magasabb volt az előző évhez képest. A szántó 13%-kal többbe került, 1 hektár átlagára 2015-ben több mint 1 millió forint volt.
- Kukoricából 33, búzából 4,9%-kal többet takarítottak be, mint 2015-ben, a termés mennyisége 8,8, illetve 5,6 millió tonna volt. Mindkét növény termésátlaga kiemelkedő volt, a kukoricáé csúcsot döntött. Napraforgóból és repceből egyaránt rekordmennyiség termelt, 1,9, valamint 0,9 millió tonna.
- A szarvasmarha-állomány folyamatosan bővül 2011 óta, 2016-ban 2,1%-kal több jóságot (838 ezer darabot) tartottak a gazdák, mint 2015-ben. A sertésállomány 2,9 millió, a juhállomány 1,2 millió, a baromfiállomány 40,1 millió volt, mindhárom csökkent az előző évhez hasonlítva.
- 2016-ban 4,5%-kal nőtt a vágóállat-termelés. Az előzetes adatok szerint közel 1,6 millió tonna volt a termelt mennyiség.

1. Nemzetközi kitekintés

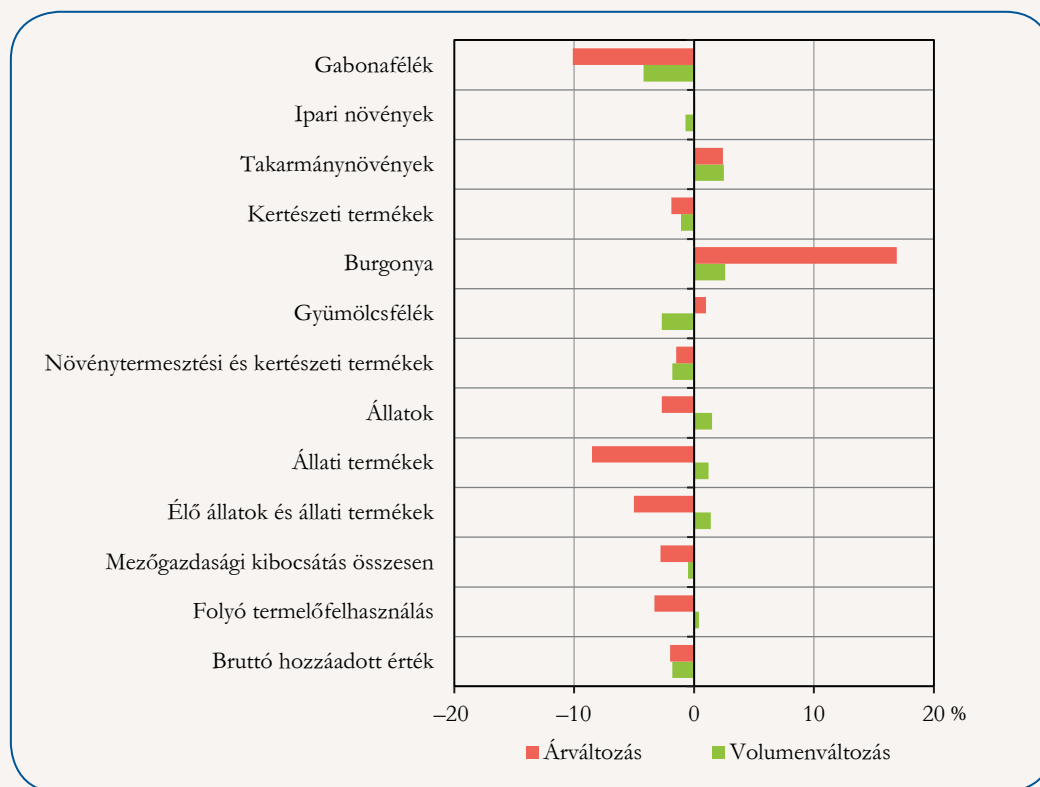
Az Európai Unió 28 tagállamára elkészült második előrejelzés szerint 2016-ban a Közösség mezőgazdasági kibocsátásának értéke 401 milliárd euró volt, az egy évvel korábbi szinttől 3,2%-kal elmaradt. Mivel az árak hasonló mértékben csökkentek, a kibocsátás volumene gyakorlatilag nem változott. Az érték 52%-át a növényi termékek, 40%-át az állatok és állati termékek, a fennmaradó részt pedig a másodlagos tevékenységek és a szolgáltatások kibocsátása adta.

A mezőgazdasági kibocsátás rangsorában Franciaország, Olaszország, Németország, Spanyolország, az Egyesült Királyság és Hollandia áll az élen, ezek a tagállamok a teljes uniós kibocsátás 69%-át állították elő 2016-ban. Közülük Spanyolországban és Hollandiában emelkedett a volumen, a többiben vagy nem változott, vagy csökkent. A legnagyobb súlyt képviselő Franciaországban 6,0%-os volt a mérséklődés.

A növénytermesztés kibocsátása 1,8%-kal csökkent, az állattenyésztésé 1,4%-kal emelkedett. A növények közül a búza és a gyümölcsfélék kibocsátása visszaesett, a takarmánynövényeké, a burgonyaé, a cukorrépaé viszont nőtt. A szarvasmarha, a sertés és a baromfi kibocsátása 1,3 és 3,3% közötti mértékben emelkedett.

1. ábra

A mezőgazdasági kibocsátás volumen- és árváltozása az előző évihez képest az Európai Unióban, 2016⁺

Magyarország az előzetes adatok szerint az Európai Unió mezőgazdasági kibocsátásának 2,1%-át állította elő 2016-ban, részesedése 0,2 százalékponttal nőtt 2015-höz viszonyítva. A növényi termékek 2,4, az állatok és állati termékek 1,8%-át adta hazánk. Gabonafélékből az uniós kibocsátásának 5,2, ezen belül a kukoricából 13%-a származik Magyarországról. Iparinövény-kibocsátásunk jelentős, ami elsősorban az olajos növények termelésével függ össze. Az élő állatokon belül a magyar baromfi a Közösség teljes kibocsátásának 4,1%-át adta. Gyümölcsből és borból a hazai kibocsátás nem mérvado uniós szinten, és az elmúlt éveket is csökkenő tendencia jellemezte. A mediterrán országok túlsúlya jellemzi ezeket a termékcsoportokat: a bortermelés 80%-a Franciaországból és Olaszországból, a gyümölcsstermelés 53%-a, az olívaolaj 80%-a Spanyolországból és Olaszországból származott.

2. ábra

Magyarország és az első három legnagyobb kibocsátó ország részesedése az Európai Unió mezőgazdasági kibocsátásából folyó alapon, 2016*, %

Országkódok: HU Magyarország, FR Franciaország, DE Németország, IT Olaszország, PL Lengyelország, ES Spanyolország, NL Hollandia.

2. A mezőgazdaság és az élelmiszeripar helye a nemzetgazdaságban

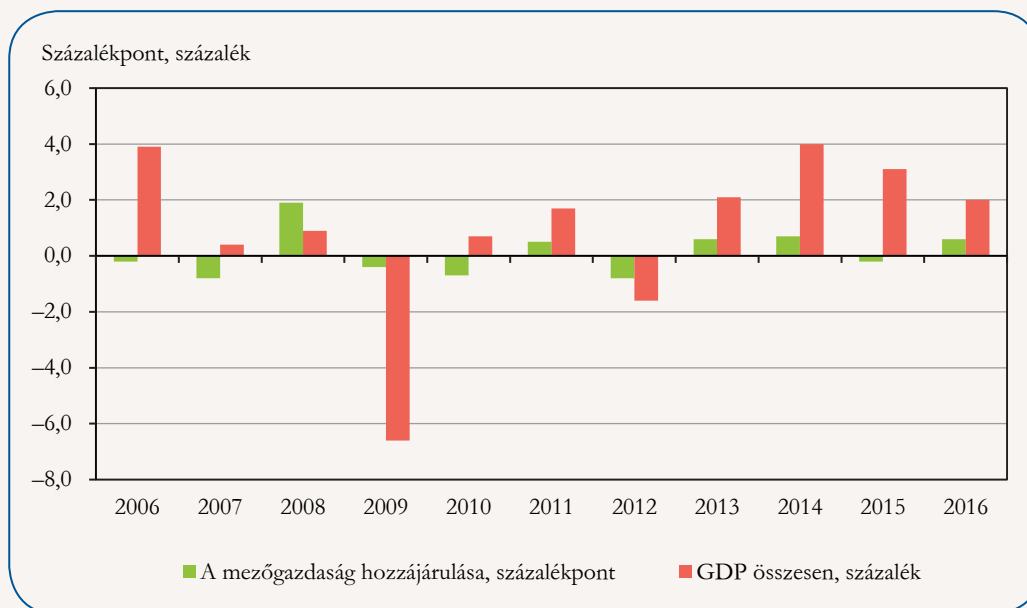
2.1. Makrogazdasági jellemzők

Az előzetes adatok szerint a mezőgazdaság a bruttó hazai termék (GDP) termeléséhez 3,8%-kal járult hozzá 2016-ban. A bruttó hozzáadott értékből 4,5%-ot adott az agrárium, a beruházásokban 5,5, a foglalkoztatásban 5,0% volt az aránya.

A mezőgazdasági termelést az időjárási viszonyok alakulása jelentősen befolyásolja, ami az elmúlt évek eredményességét, ezáltal a teljes hazai gazdasági teljesítményt is alapvetően meghatározta. A 2011-es év kiemelkedő volt, mind a kibocsátás volumene, mind a termelőiár-színvonal számottevően emelkedett, ezek eredményeként az ágazat nemzetgazdasági súlya nőtt az előző évhez viszonyítva, így a GDP éves növekedéséhez is jelentősen hozzájárult az agrárium. 2012-ben az aszályos időjárás visszavetette a mezőgazdaság teljesítményét, és kedvezőtlenül hatott a bruttó hazai termékre is. 2013-ban és 2014-ben a mezőgazdaság emelkedő kibocsátása növelte a GDP-t, 2015-ben viszont a csökkenő kibocsátási volumen 0,2 százalékponttal mérsékelte a növekedési ütemét. 2016-ban a kibocsátás bővülése újra kedvező irányban változtatta, 0,6 százalékponttal emelte azt. A mezőgazdaság bruttó hozzáadott értéke 2016-ban 17%-kal nőtt.

3. ábra

A mezőgazdaság hozzájárulása a GDP volumenének éves változásához

2013-ban és 2014-ben a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat ág beruházásai emelkedtek, 2014-ben a folyó áron számított értéke 326 milliárd forint volt. 2015-ben az évek óta tartó növekvő trend megtört, majd az akkori 13%-os esést 2016-ban további 7,5%-os csökkenés követte. A nemzetgazdasági ág beruházásainak értéke ekkor 266 milliárd forint volt, a teljes nemzetgazdaságon belül azonban 4,8%-ról 5,5%-ra nőtt a részesedése, mivel utóbbi visszaesése 2016-ban nagyobb mértékű volt.

2016-ban a munkaerő-felmérés adatai szerint a mezőgazdaságban 217 ezer főt foglalkoztattak, 6,8%-kal többet az előző évinél. A nemzetgazdasági ág részesedése 5,0% volt. 2011-ben és 2012-ben a foglalkoztatottak száma és aránya is emelkedett, 2013-ban 4,2%-kal csökkent, 2014-ben 2,7, 2015-ben 7,2%-kal nőtt a foglalkoztatottság.

1. tábla

Az élelmiszer-gazdaság helye a nemzetgazdaságban

(%)

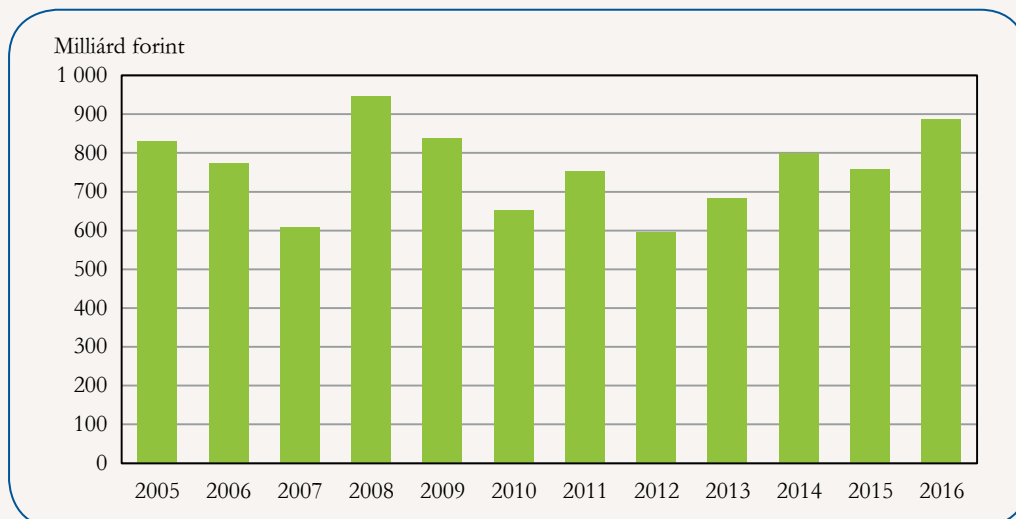
Év	A mezőgazdaság ^{a)} részaránya				Élelmiszer-, ital-, dohánytermékgyártás ^{c)} részaránya				Fogyasztóiár-index, előző év = 100,0	
	a bruttó hazai termék (GDP)	a bruttó hozzáadott érték	a beruházásban	a foglalkoztatásban ^{b)}	a bruttó hazai termék (GDP)	a bruttó hozzáadott érték	a beruházásban	a foglalkoztatásban ^{b)}	élelmiszer ^{d)}	összesen
	termelésében				termelésében					
1995	7,1	8,4	2,9	8,0	3,4	4,0	6,8	..	131,1	128,2
2000	4,9	5,7	4,7	6,6	2,8	3,3	2,8	..	109,2	109,8
2005	3,7	4,3	4,5	5,0	2,3	2,7	2,7	3,6	102,5	103,6
2006	3,5	4,0	4,2	4,9	2,2	2,5	2,5	3,6	107,7	103,9
2007	3,4	4,0	3,7	4,7	2,0	2,4	2,5	3,4	111,5	108,0
2008	3,4	3,9	4,7	4,4	1,9	2,2	1,8	3,3	110,2	106,1
2009	3,0	3,5	5,6	4,7	2,2	2,6	1,9	3,5	104,4	104,2
2010	3,0	3,5	4,8	4,6	2,0	2,4	2,2	3,3	103,2	104,9
2011	3,9	4,6	5,6	4,9	1,9	2,2	2,5	3,2	106,6	103,9
2012	3,9	4,6	5,8	5,0	1,9	2,2	2,5	3,2	105,9	105,7
2013	3,9	4,6	5,9	4,7	2,0	2,4	2,6	3,3	102,8	101,7
2014	4,0	4,7	6,0	4,6	2,0	2,3	2,9	3,5	99,6	99,8
2015	3,5	4,1	4,8	4,8	1,9	2,3	2,2	3,3	100,9	99,9
2016	3,8	4,5	5,5	5,0	3,7	3,3	100,7	100,4

^{a)} Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat ágba sorolt gazdasági szervezetek. – ^{b)} A munkaerő-felmérés adatai. – ^{c)} Élelmiszer-, ital-, dohánytermékgyártás ágazatba sorolt gazdasági szervezetek. – ^{d)} Termék- és szolgáltatáscsoportok szerint.

Az élelmiszeripar a GDP előállításából 1,9%-kal részesedett 2015-ben, az ágazat bruttó hozzáadott értéke 2,3%-a volt a teljes nemzetgazdaságnak. A 2016-os előzetes adatok szerint a beruházások 3,7, a foglalkoztatottak 3,3%-a származott innen. A GDP-hez való hozzájárulás az EU-csatlakozás előtti 2,7%-ról 2008-ra 2,0% alá csökkent, azóta lényegében e körül stagnál, ebben jelentős a szerepe a beáramlóimport-növekedésnek. Az ágazat részesedése az összes beruházásból a világgazdasági válság kezdetekor érte el a mélypontot, azóta valamelyest bővült a súlya. 2016-ban az előző évhez viszonyítva csökkent az élelmiszeripar beruházási teljesítménye, de az ágazat nemzetgazdasági részesedése nőtt, mivel a teljes nemzetgazdaság beruházásai lényegesen nagyobb mértékben estek vissza. A foglalkoztatottak aránya hosszabb ideje stagnál.

4. ábra

A mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat nemzetgazdasági ág hozzájárulása a GDP termeléséhez 2005. évi átlagáron

Az agrárium teljesítményének alakulása összehasonlító áron

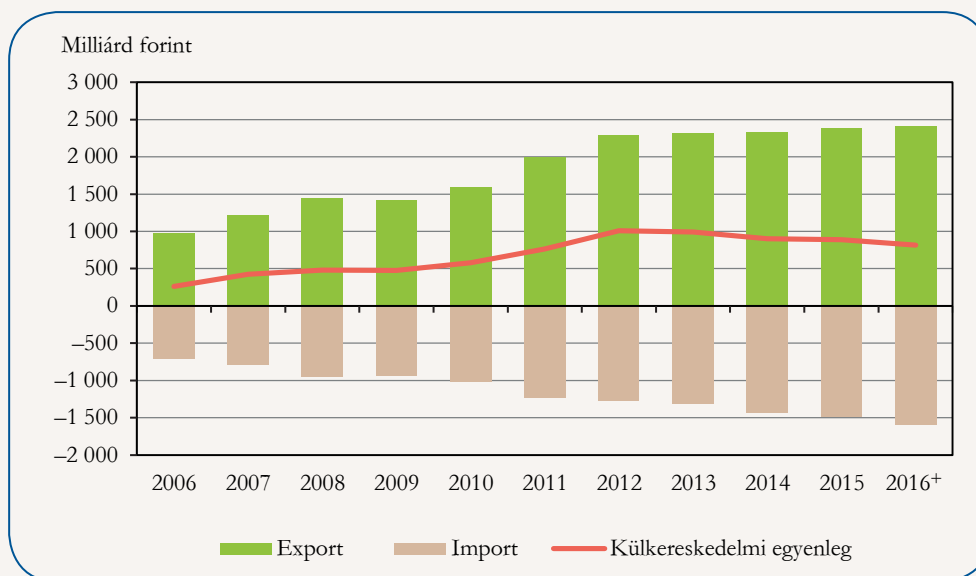
A mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat nemzetgazdasági ág éves teljesítményének megítélését segíti, ha a GDP termeléséhez való hozzájárulását nem folyó, hanem összehasonlító áron végezzük. E szerint 2016-ban 886 milliárd forint volt az agrárium részesedése 2005. évi átlagáron. Ez az előző évinél 17, a bázisévinél 6,9%-kal több.

2.2. Külkereskedelem

Az élelmiszer-, ital- és dohánytermékcsoport – a nyersanyagok árufejezetbe sorolt mezőgazdasági eredetű nyersanyagokkal együtt – 2016-ban 8,3%-kal részesedett Magyarország külkereskedelmi kiviteléből és 6,2%-kal a behozatalból. A termékcsoport aktívuma 2007 és 2012 között erőteljesen emelkedett (1007 milliárd forinttal tetőzött 2012-ben), azóta évről évre mérséklődik az import számottevő emelkedése miatt. 2016-ban az egyenleg 816 milliárd forint volt, a behozatal összesen 1594 milliárd forintot, a kivitel 2410 milliárd forintot tett ki. Előbbi 6,9, utóbbi 1,3%-kal volt magasabb az egy évvel korábbinál.

5. ábra

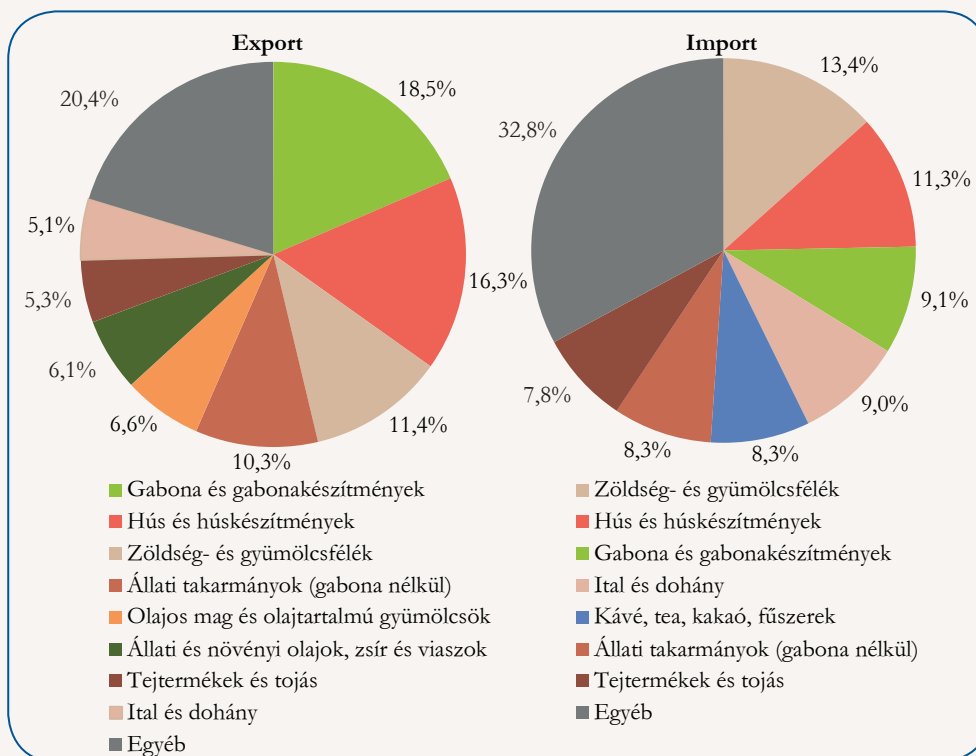
A mezőgazdasági eredetű áruk külkereskedelmének egyenlege

A növényi termékek exporttöbblete 10%-kal csökkent az előző évhez képest, 638 milliárd forint volt 2016-ban. Gabonafélékből 13%-kal kevesebbet exportáltunk, az import kismértékben csökkent. Kávé-, tea, kakaó- és fűszer-, valamint zöldség- és gyümölcsbehozatalunk is emelkedett, utóbbi 10%-kal. Az élő állatok és állati termékek kiviteli többlete (239 milliárd forint) nem változott 2015-höz hasonlítva. A nagyobb súlyt képviselő hús és húskészítmények külkereskedelmi többlete 2016-ban 213 milliárd forint volt, az élő állatoké 43 milliárd forint. Előbbi értéke 0,9, utóbbié 9,0%-kal volt magasabb a 2015. évinél. Tejtermékekből és tojásból hazánk 2012 óta már nettó exportőr, 2016-ban 3,3 milliárd forint többlet keletkezett e termékek forgalmából. Az import 2015-höz viszonyítva 4,0, az export 0,9%-kal emelkedett.

A növekvő forgalom mellett a behozatal és a kivitel szerkezete viszonylag stabil. Kivitelünk döntő részét 2016-ban a gabona és gabonakészítmények (19%), a hús és húskészítmények (16%), a zöldségfélék és gyümölcsök (11%), az állati takarmányok, illetve az olajos mag és olajtartalmú gyümölcsfélések árufejezetbe sorolt termékek adták. Hazánkba a legnagyobb arányban zöldség- és gyümölcsfélék (13%), hús és húskészítmények (11%), gabona és gabonakészítmények (9,0%), ital és dohány, kávé, tea, kakaó, fűszer és állati takarmányok érkeznek.

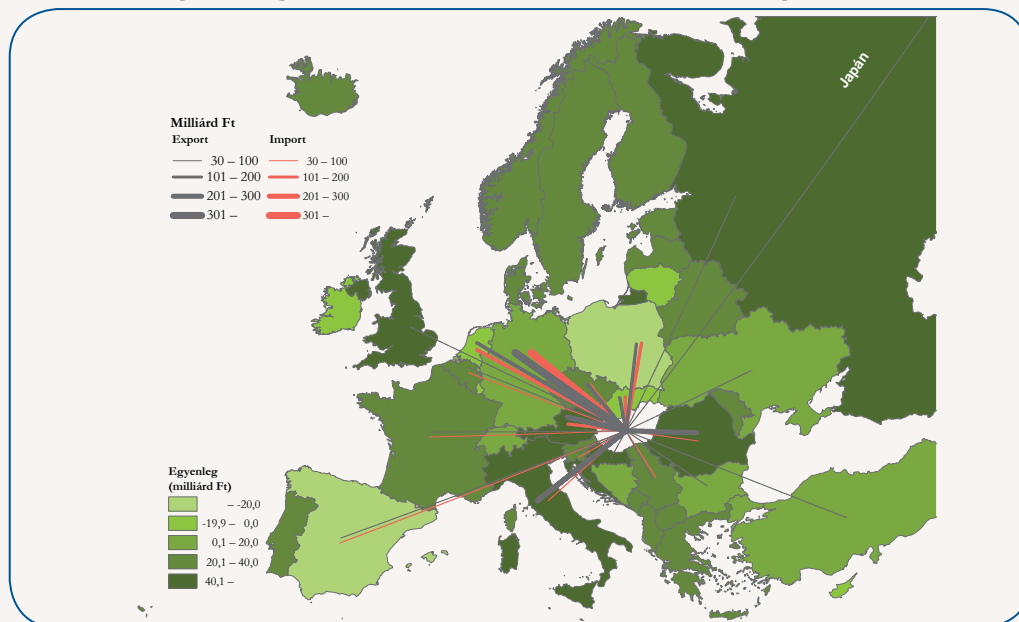
6. ábra

Mezőgazdasági eredetű export és import főbb áruajták szerint, 2016⁺

A magyar kivitel kiegyenlítetten, több országba irányul, miközben a behozatal kevesebb országból és koncentráltabban érkezik. A magyar exportot befogadó első tizenöt ország a teljes kivitel 81%-át fedi le, ebből tizenhárom EU-tagország. A tizenöt legnagyobb küldő ország között tizennégy EU-tagállam és egy EU-tagjelölt (Szerbia) található, a behozatal 91%-a származik ezen országokból. A teljes mezőgazdasági eredetű import 93%-a érkezik hazánkba az Európai Unióból.

7. ábra

Mezőgazdasági eredetű termékek külkereskedelmi forgalma*

* Az ábrán a 30 milliárd forint feletti export-import kapcsolatok szerepelnek.

A mezőgazdasági eredetű külkereskedelmi termékforgalmunk teljes (exportot és importot összesítő) értékét tekintve a legjelentősebb partnerünk Németország (az összforgalom 16%-ával), Románia (8,9%), Ausztria (8,6%), Olaszország (8,1%), Szlovákia (7,3%) és Lengyelország (7,1%) voltak 2016-ban. Ezek az országok stabil, tartós kereskedelmi partnereink.

2.3. A mezőgazdaság kibocsátása a mezőgazdasági számlarendszer alapján

2016-ban mind a növénytermesztés, mind az állattenyésztés volumene nőtt, a mezőgazdaság kibocsátása az előző évhez viszonyítva 8,7%-kal gyarapodott. Ez a bruttó hozzáadott értéket is emelte, a munkaerő-ráfordítás nem változott jelentősen.

A növénytermesztés kibocsátásának volumene az előzetes adatok szerint 13%-kal bővült. A kalászosok kibocsátása összességében közel ötödével – a három legfontosabb gabonaféléé, a búzáé, az árpáé és a kukoricáé egyaránt – emelkedett.

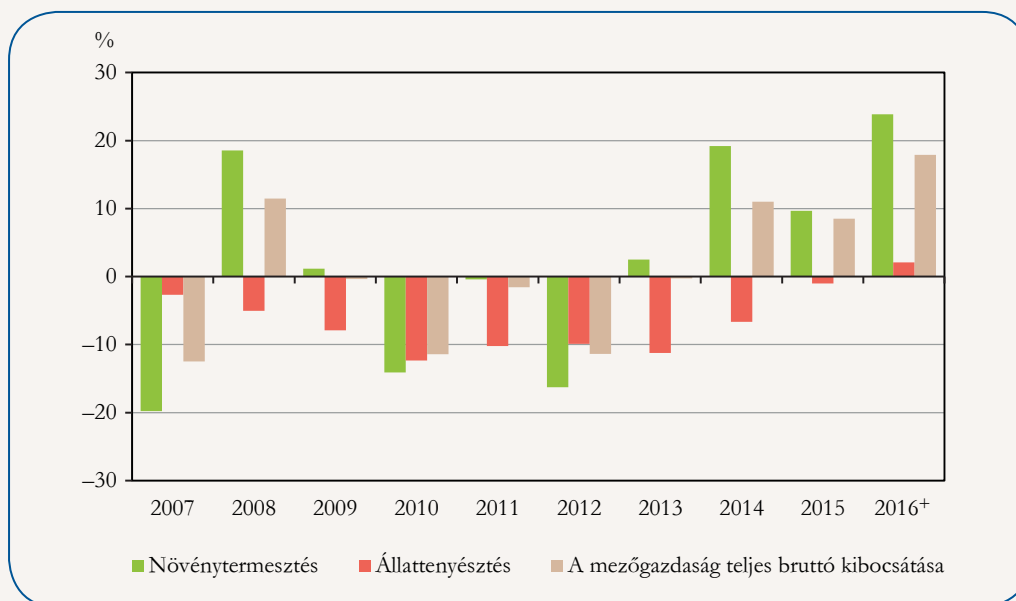
Az ipari növények kibocsátása – főként a repce jó eredménye miatt – negyedével nőtt. A takarmánynövények volumene 6,2%-kal emelkedett, a kertészeti termékeké nem változott, a dohányyé, a burgonyáé és a gyümölcsöké csökkent. A burgonya betakarított területe tovább szűkült, egy év alatt 16%-kal.

Az élő állatok kibocsátása 3,9, az állati termékeké 1,3%-kal bővült, az állattenyésztés teljes termelési volumene 3,1%-kal haladta meg az előző évit. Nőtt a baromfi, a sertés, a szarvasmarha, valamint a tej kibocsátása is. A tej áresése folytatódott, ami az egész termékcsoporthoz árszínvonalát mérsékelte.

Az egyes termékcsoporthoz kibocsátása az elmúlt években eltérő módon alakult. Az ipari növények kibocsátása nőtt, 2016-ban a tíz esztendővel korábbi érték 170%-a volt. A gabonafélék kibocsátása többnyire a bázisév (2006) szintje alatt maradt, a takarmánynövényeké ahhoz hasonlóan alakult, de 2016-ban mindkét csoport esetében meghaladta azt. A kertészeti termékekénél 2010-ben volt a mélypont, azóta valamelyest nőtt a volumen, és megközelítette a bázisév értékét. A burgonya termelése évtizedek óta ingadozó, de csökkenő trendet mutat. A gyümölcsfélék kibocsátási volumene szintén jelentősen változik évről évre, összességében emelkedés jellemzi a vizsgált időszakban. Az állatok és állati termékek kibocsátása 2010-ben érte el mélypontját, de a korábbi csökkenő trend megtört, és azóta lassú emelkedés tapasztalható.

8. ábra

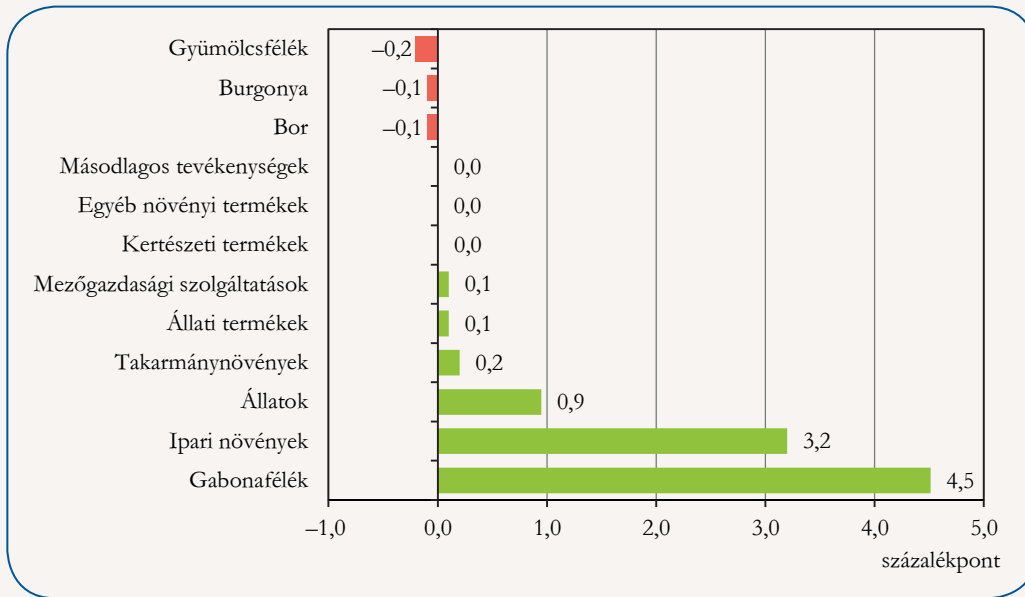
A bruttó kibocsátás volumenének változása 2006-hoz képest

Az előzetes adatok szerint a mezőgazdaság teljes bruttó kibocsátása folyó alapon 2016-ban 2619 milliárd forint volt, 5,3%-kal több az egy évvel korábnál. A volumen 8,7%-os növekedésének hatását az árak 3,1%-os csökkenése mérsékelte. A növénytermesztési termékek árszínvonala valamelyest jobban csökkent (4,1%-kal), mint az állatoké és állati termékeké (2,0%-kal). A növényi termékek 1571 milliárd forinttal (60%), az állatok és állati termékek 866 milliárd forinttal (33%), a mezőgazdasági szolgáltatások és másodlagos (főként mezőgazdasági termékfeldolgozó) tevékenységek 182 milliárd forinttal (7,0%) részesedtek a teljes bruttó kibocsátásból.

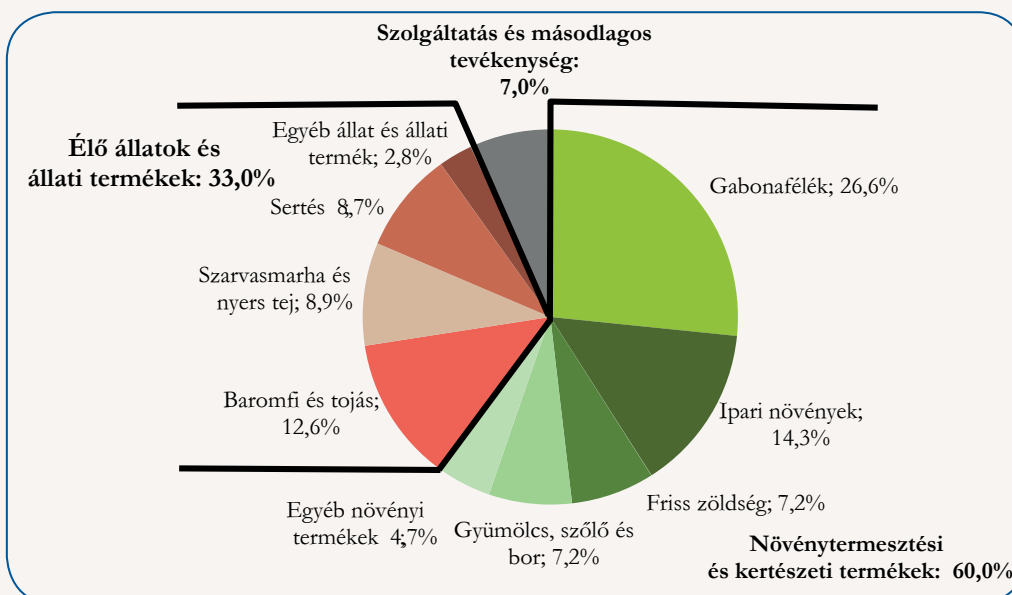
A kibocsátás volumenének bővülésére főleg a gabonafélék, az ipari növények és az állatok voltak hatással, sorrendben 4,5, 3,2 és 0,9 százalékponttal emelték azt.

9. ábra

A mezőgazdasági kibocsátás volumenének változásához való hozzájárulás, 2016⁺

A teljes kibocsátási értékből a gabonafélék részesedtek a legnagyobb arányban a növénytermesztésen belül. A kukorica aránya 14, a búzáé 10%. Az állattenyésztésen belül a baromfi és a tojás együttes kibocsátása a legnagyobb súlyú, 13%.

10. ábra

A mezőgazdaság teljes bruttó kibocsátása, 2016⁺

2.4. A gazdálkodás szervezeti keretei és a gazdaságszerkezet

A gazdaságok statisztikai megfigyelése

A gazdaságok számának és jellemzőinek vizsgálatát két – egymástól különböző – megfigyelés alapján végezhetjük el. Az első a mezőgazdaságot, az erdőgazdálkodást és a halászatot magában foglaló „A” nemzetgazdasági ágban regisztrált vállalkozások adatainak feltárása. Ez ágazati megközelítés, azaz a vállalkozások főtevékenysége alapján sorolja be az egységeket. A mezőgazdasági főtevékenységű vállalkozásokat tartalmazza, de nem nyújt információt azokról, amelyek bár mezőgazdasági tevékenységet is folytatnak, de azt nem főtevékenységként.

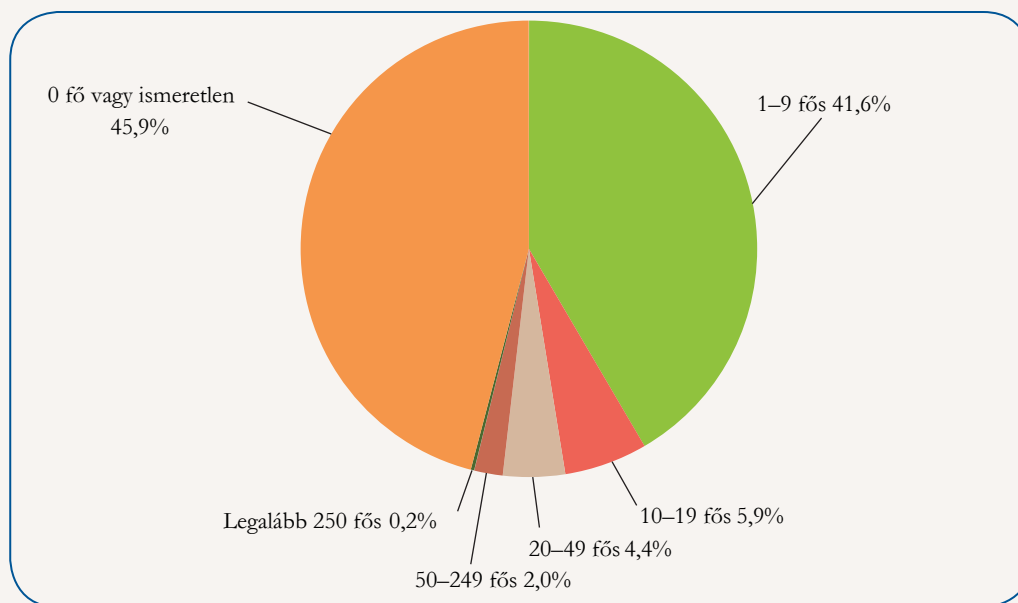
A statisztikai megfigyelés másik lehetősége a tevékenység alapú megfigyelés, amely egy meghatározott gazdaság-méret felett megfigyeli a gazdaságokat, tekintet nélkül arra, hogy annak mi a főtevékenysége.

2.4.1. Ágazati megközelítés

A mezőgazdaságban, az erdőgazdálkodásban és a halászatban regisztrált vállalkozások száma 2016 végén meghaladta a 470 ezret, számuk több mint 4300-zal nőtt az előző évhez képest. Önálló vállalkozásból (457 ezer) több, társas vállalkozásból (13 ezer) kevesebb lett, a változás mértéke egyik esetben sem haladta meg az 1%-ot. Az önálló vállalkozások száma évről évre emelkedik, a társas vállalkozásoké csökken. Utóbbi vállalkozások létszám szerinti megoszlása a 10 fő alattiak döntő – 87%-os – súlyát mutatja. A társas vállalkozásokból mindössze 16-ban foglalkoztattak 500 főnél többet.

11. ábra

A regisztrált társas vállalkozások megoszlása létszám-kategóriák szerint, 2016

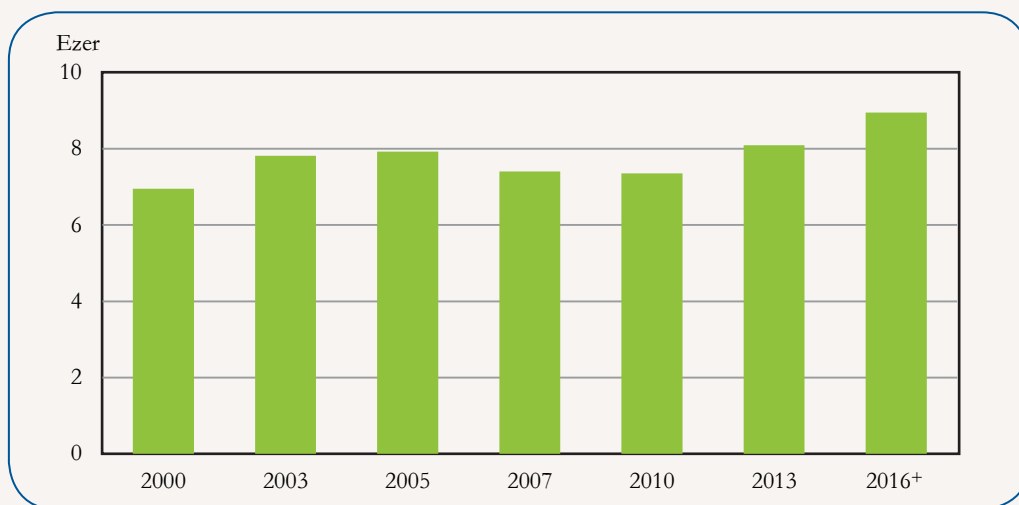
2.4.2. Tevékenység alapú megfigyelés

A 2016-ban végrehajtott gazdaságszerkezeti összeírás (GSZÖ) előzetes adatai szerint 2016. július 1-jén 9 ezer gazdasági szervezet és 416 ezer egyéni gazdaság végzett mezőgazdasági tevékenységet. Gazdasági küszöböt el nem érő mezőgazdasági tevékenységet mintegy 900 ezer háztartásban folytattak.

Míg a gazdasági szervezetek száma 11%-kal nőtt 2013-hoz képest, az egyéni gazdaságoké 12%-kal csökkent. Utóbbi kört folyamatos csökkenés jellemzi: az ezredforduló óta közel kétötödére csökkent a számuk. 2013 és 2016 között a gazdaságok irányítóit tekintve az 55–64 éves korosztályban történt a legnagyobb arányú visszaesés. A földművelés elsődleges szerepe is mérséklődik, 2016-ban tíz gazdából négy kizárólag állattartása vagy mezőgazdasági szolgáltatásai alapján érte el a gazdaságküszöböt.

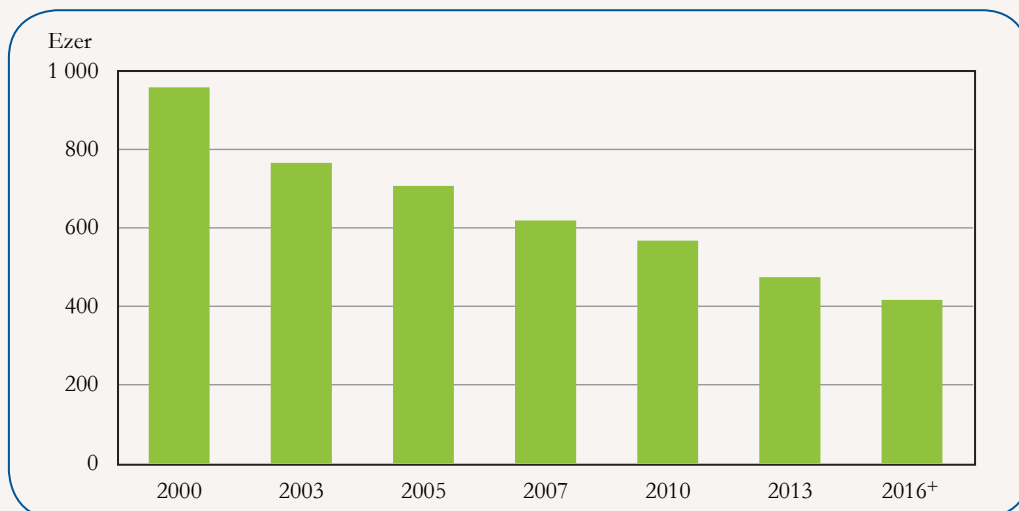
12. ábra

A mezőgazdasági szervezetek számának alakulása

13. ábra

Az egyéni gazdaságok számának alakulása

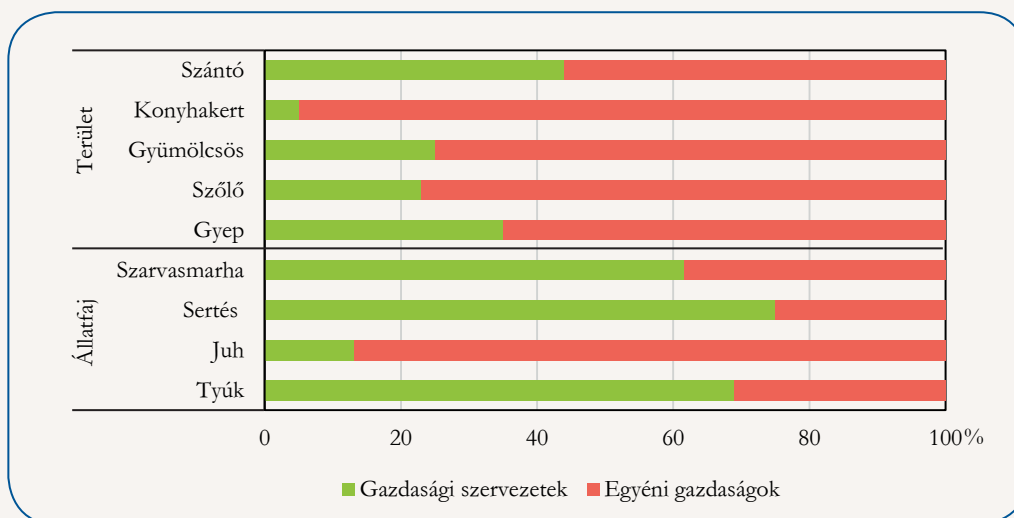
Mindkét gazdálkodói kör 84%-a használt földterületet, 2016-ban a gazdasági szervezetek átlagosan 253 hektáron, az egyéni gazdálkodók 7,6 hektáron gazdálkodtak, az előbbieket esetében 18%-os csökkenést, az utóbbiaknál 38%-os növekedést mértek 3 év alatt. Az összeírt állatállomány nagysága állategységben kifejezve 8,0%-kal emelkedett, túlnyomórészt a gazdasági szervezeteknél mért gyarapodás jóvoltából. Közülük 31% tartott állatot 2016-ban, ez az arány az egyéni gazdálkodók körében 62% volt.

A gazdasági szervezetek többsége (68%-a) növénytermesztéssel foglalkozott, bár az előző összeírás óta bővült az állattartók és a vegyes gazdálkodást folytatók aránya. A területhasználatból való részesedésük a szántók esetében volt a legmagasabb (44%), a gazdasági haszonállatfajok közül főként sertést és baromfit tartottak.

Az egyéni gazdaságok fele növénytermesztő volt, 37%-uknak az állattartás jelentette a fő jövedelemforrást, 10%-uk vegyes gazdálkodást folytatott. Az egyéni gazdaságok a konyhakertek (95%), a szőlők (77%) és a gyümölcsösök területének (75%) műveléséből részesedtek a legnagyobb arányban. Körükben a baromfi és szarvasmarha tartása volt a meghatározó. Az egyéni gazdaságok több mint fele a megtermelt termékeket értékesítésre (is) szánja. Ennél valamivel kisebb a kizárólag saját fogyasztásra termelők aránya, illetve a gazdálkodás egy vékony szegmensét (mindössze 0,1%-ot) a kizárólag mezőgazdasági szolgáltatást nyújtók csoportja adja. A három gazdálkodás célja szerinti csoport megoszlása nem változott számottevően 2013 óta.

14. ábra

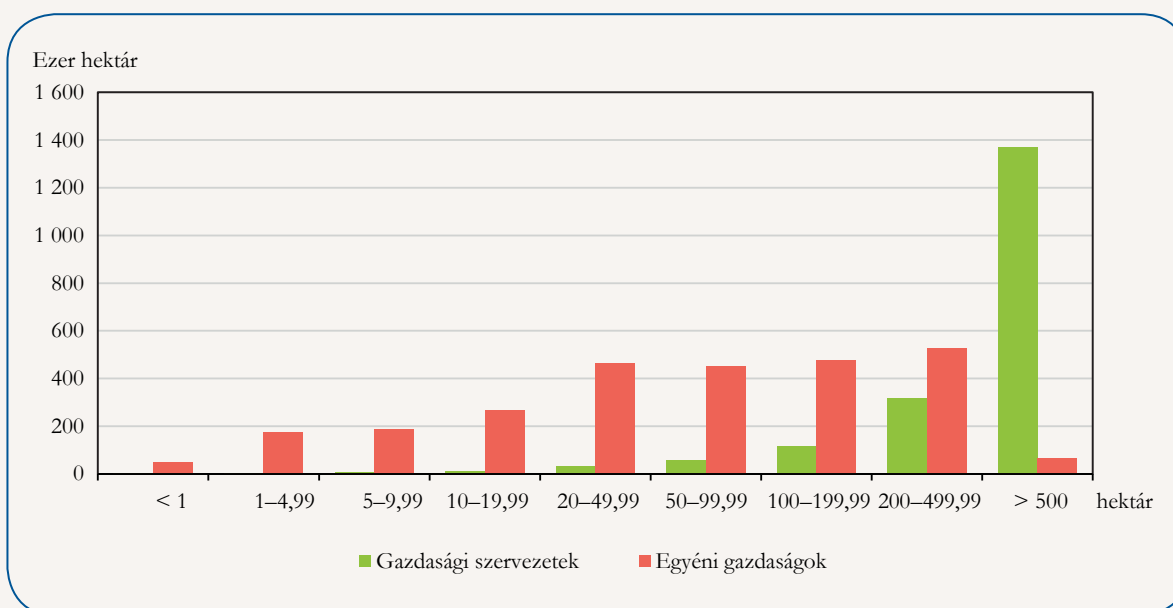
A használt mezőgazdasági terület és a gazdasági haszonállatfajok megoszlása a gazdasági szervezetek és az egyéni gazdaságok között, 2016⁺

A gazdasági szervezetek 3,6, az egyéni gazdaságok 58%-a továbbra is 1 hektárnál kisebb területen gazdálkodnak, annak ellenére, hogy a földhasználat szerkezetében változások történtek a vizsgált időszak alatt. A területalapú támogatások és – részben – az új földtörvény hatása érezhető a 2500 hektár feletti területet használó gazdasági szervezetek által igénybe vett terület közel 190 ezer hektáros (40%-os) csökkenésében. Az érintett területek egy része a korábbi szervezetek kezelésében maradt, vagy új társaság, illetve egyéni gazdaság használatába került. A feldarabolódás ellenére a gazdasági szervezetek által használt földek több mint 70%-át továbbra is az 500 hektárt meghaladó gazdaságok művelik. Az egyéni gazdaságok esetében az átlagos méret növekedése figyelhető meg: az összes mezőgazdasági terület több mint felét a gazdaságok 7,0%-a (mindössze 25 ezer) használta, esetükben a legjellemzőbb a 20–200 hektár közötti mezőgazdasági terület.

15. ábra

A gazdasági szervezetek és az egyéni gazdaságok által használt mezőgazdasági terület nagysága nagyságkategóriák szerint, 2016⁺

A fenti folyamat következményeként a gazdasági szervezetek átlagos mezőgazdasági területe 2016-ban 253 hektár volt, ami jelentős csökkenés a 3 évvel korábbi 310 hektáros, illetve a 6 évvel ezelőtti 322 hektáros, átlagos gazdaságmérethez képest. Ezzel szemben az egyéni gazdaságok átlagos területe 3 év alatt 36%-kal emelkedett: az egyéni gazdaságok 2016-ban átlagosan közel 7,6 hektár területen gazdálkodtak.

Jelentősen, 32%-kal csökkent az 1 hektárnál kisebb mezőgazdasági területet használó egyéni gazdaságok száma az utóbbi 3 év alatt. Az általuk használt terület csak 20 ezer hektárral mérséklődött, mivel a nagyobb földterületen gazdálkodók száma nőtt. Az átlagosan használt földterületek növekedése a szőlőterületek kivételével minden művelési ágra igaz.

A gazdasági szervezetek több mint 94 ezer fő állandó és több mint 55 ezer fő időszakos alkalmazottnak adtak munkát. Előbbiek száma 9, utóbbiaké 13 ezerrel több a 2013. évinél, elsősorban a hosszabb lejáratú idenymunkát végzők miatt. Az egyéni gazdaságok közel 20 ezer állandó, illetve 71 ezer fő időszakos alkalmazottat foglalkoztattak 2015. június 1. és 2016. május 31. között. Ez összességében 8 ezerrel kevesebb, mint 2013-ban, azonban míg az időszakos alkalmazottak száma 15 ezer fővel csökkent, addig az állandóké 7 ezerrel nőtt, tehát a munkavállalók egy része más szerződéses formában dolgozott tovább. Az egyéni gazdaságokban egyre kevesebb a nem fizetett mezőgazdasági munkát végző családtagok száma, összességében többen dolgoztak bejelentve a mezőgazdaságban, mint 2013-ban.

2.5. A mezőgazdaság munkaerő-felhasználása

A mezőgazdasági munkaerő statisztikai megfigyelése

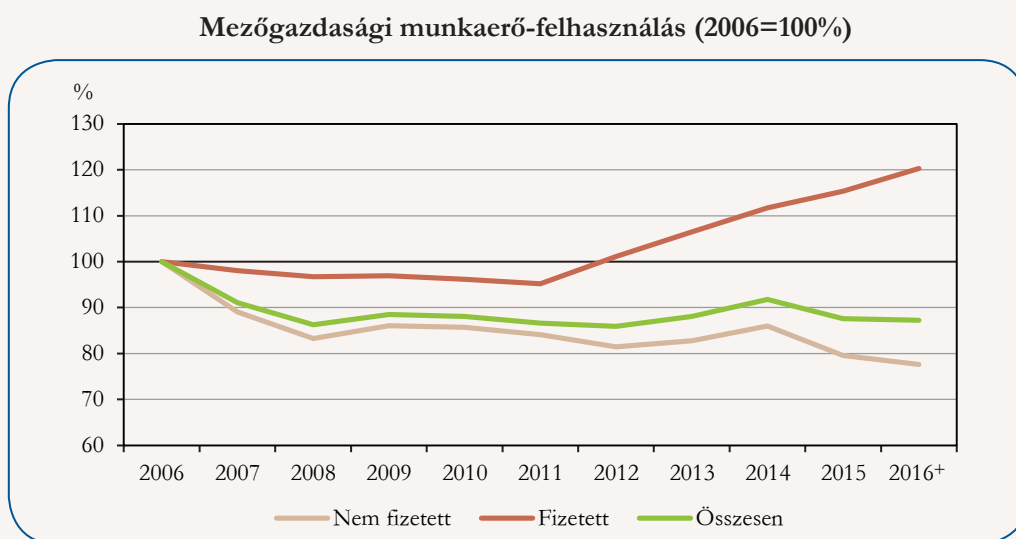
A mezőgazdasági munkát végzők száma többféle értelmezéssel határozható meg, a munkaerő-felhasználás több, hiteles, nemzetközi módszertan szerint is számítható. A gazdasági szervezetekben foglalkoztatottak, alkalmazottak többnyire napi 8 órában végzik tevékenységüket, azonban az egyéni gazdaságokban nem ritka a napi néhány órás munkavégzés sem.

Többek között ilyen okok vezettek az éves munkaerőegység (éme) fogalmának bevezetéséhez, ami a néhány órás munkavégzés teljes munkaidős munkavégzésre (évi 1800 óra) való átszámítását teszi lehetővé, összehasonlíthatóvá téve a gazdasági szervezetekben és az egyéni gazdaságokban végzett munka nagyságát. Az EU gyakorlata megkülönbözteti a fizetett és a nem fizetett munkavégzést is, utóbbi az egyéni gazdaságokban a háztartások tagjai által végzett mezőgazdasági munkát fedi.

Az éves munkaerőegység jól használható a mezőgazdasági munka szerkezetének vizsgálatára, azonban nem alkalmas a nemzetgazdaság más ágakkal való összehasonlítására, ugyanis a munka mennyiségét és nem a munkát végzők számát fejezi ki. Munkaerő-ráfordításként a kiegészítő tevékenységként végzett mezőgazdasági munkával is elszámol, azaz a nem mezőgazdasági főtevékenységű foglalkoztatottak mezőgazdasági munkáját is figyelembe veszi. A más nemzetgazdasági ágakkal való összehasonlításra a valamennyi nemzetgazdasági ágra kiterjedő munkaerő-felmérés és az intézményi munkaügyi-statisztika szolgál. A lakossági munkaerő-felmérés sajátossága, hogy csak részben, az intézményi munkaügyi-statisztika pedig egyáltalán nem számol az egyéni gazdaságokban végzett mezőgazdasági tevékenységgel.

2016-ban a munkaerő-ráfordítás nagysága 440 ezer ember teljes munkaidős (évi 1800 óra) tevékenységének felelt meg az előzetes adatok szerint, az előző évhez képest nem volt jelentős változás. Az összes munkaerő-ráfordítás 69%-át tette ki a nem fizetett munkaerő-felhasználás, ez az arány fokozatosan csökkent az elmúlt években (2006-ban még 77% volt). A mezőgazdaság munkaerő-ráfordítása 2006 óta 13%-kal csökkent, ami elsősorban a nem fizetett munkaerő 22%-os visszaesésével magyarázható. A fizetett munkaerő felhasználása is mérséklődött 2011-ig, azt követően azonban emelkedett a ráfordítás. Összességében szerkezetváltás zajlott az elmúlt években, a csökkenő családi munkaerőt a fizetett alkalmazottak munkája váltja fel.

16. ábra

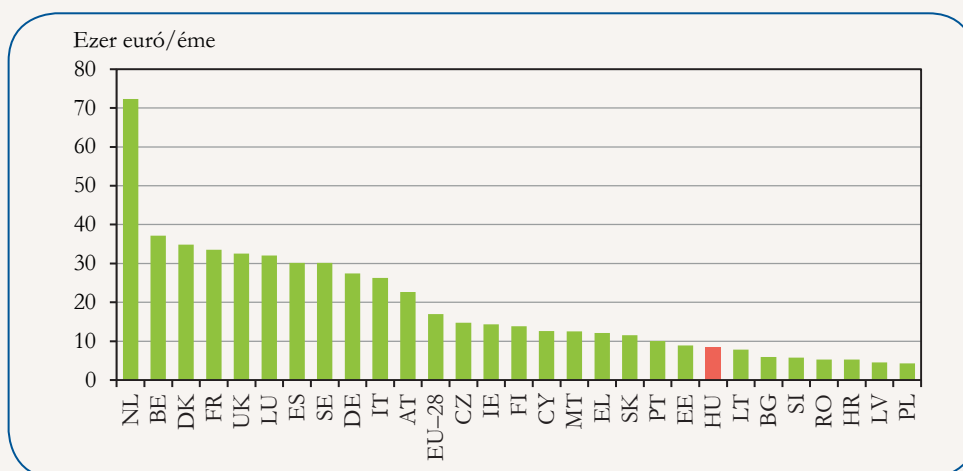
A lakossági munkaerő-felmérés adatai szerint 2016-ban országosan közel 4,4 millió főt foglalkoztattak, 3,4%-kal többet, mint az előző évben. Ezen belül a mezőgazdaságban, a vad- és erdőgazdálkodásban, valamint a halászatban a foglalkoztatottak 5,0%-a, 217 ezer fő dolgozott, 6,8%-kal többen, mint 2015-ben. Az intézményi munkaügyi-statisztika 2016-ban az előzetes adatok szerint 77,7 ezer fő alkalmazottat számolt a mező-, a vad- és erdőgazdálkodásban, illetőleg a halászatban, a létszám 1,5%-kal elmaradt az egy évvel korábbtól.

A mezőgazdasági munkaráfordítás hatékonysága az Európai Unióban

A bruttó hozzáadott értéknek a munkaerő-felhasználásra vetített értéke segítségével a befektetett munka hatékonyságát vizsgálhatjuk. A 2016. évi előzetes adatok alapján az Európai Unióban e fajlagos adat a tagországok között szélsőséges értékek között szóródott: az élen messze kiemelkedik Hollandia, ahol egy dolgozó teljes éves tevékenységével 72 ezer euró bruttó hozzáadott értéket állított elő 2016-ban, de a mutató értéke több nyugat-európai és skandináv országban is meghaladta a 30 ezer eurót. Az átlagnál (17 ezer euró) sokkal kedvezőtlenebb az érték Bulgáriában, Szlovéniában, Romániában, Horvátországban, Lettországban és Lengyelországban, a 6 ezer eurót sem éri el. A mutató értékét számos tényező befolyásolja, többek között a kibocsátás szerkezete (intenzív vagy extenzív termelés), a ráfordítások nagysága vagy a termelési technológiák fejlettsége.

17. ábra

A bruttó hozzáadott érték és a munkaerő-ráfordítás aránya az Európai Unióban, 2016+

Országkódok: <http://www.ksh.hu/docs/hun/xfftp/roviditesek.pdf>

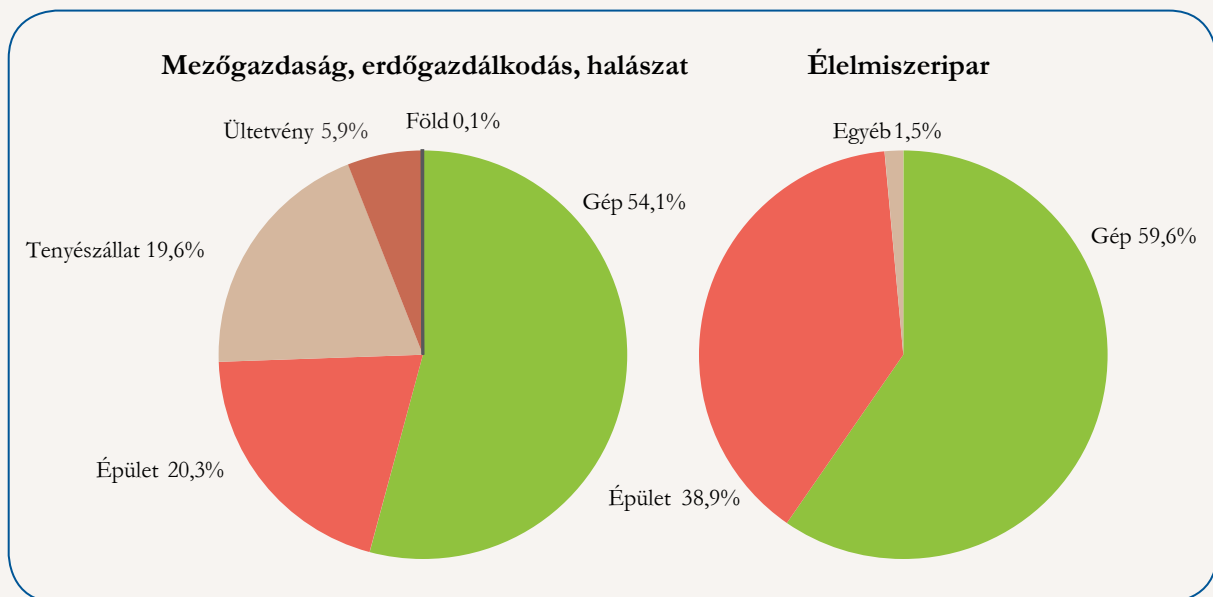
2.6. Beruházások a mezőgazdaságban és az élelmiszeriparban

2016-ban a nemzetgazdaság összes beruházási értéke az előzetes adatok szerint 4830 milliárd forint volt, ebből a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat ág 266 milliárd forinttal (5,5%), az élelmiszeripar 178 milliárd forinttal (3,7%) részesedett. A teljes nemzetgazdaság beruházási volumene 20, a mezőgazdaságé ennél enyhébb mértékben, 7,5%-kal csökkent, az élelmiszeripar beruházásai ellenben jelentősen, 32%-kal emelkedtek. Az agrár- és élelmiszer-gazdaság beruházásainak együttes súlya 2011 és 2014 között évről évre nagyobb volt a nemzetgazdaságon belül, az egy évvel ezelőtti visszaesést követően 2016-ban ismét nőtt a részesedése.

Anyagi-műszaki összetétel alapján a mezőgazdaságban a beruházások 54%-át a gépek, 20%-át az épületek tették ki 2016-ban. Az előbbiek értéke 3,8, utóbbiaké 23%-kal csökkent. A tenyészállat- és ültetvényberuházás a teljes érték negyedét adta, ennek volumene nem változott. Az élelmiszeriparban a teljesítményérték 60%-át gép-, 39%-át pedig épületberuházásra fordították. Elsősorban az utóbbi bővülése járult hozzá az élelmiszeripar volumennövekedéséhez.

18. ábra

A mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat és az élelmiszeripar beruházásai, 2016⁺

2.7. Termelői és ráfordítási ár

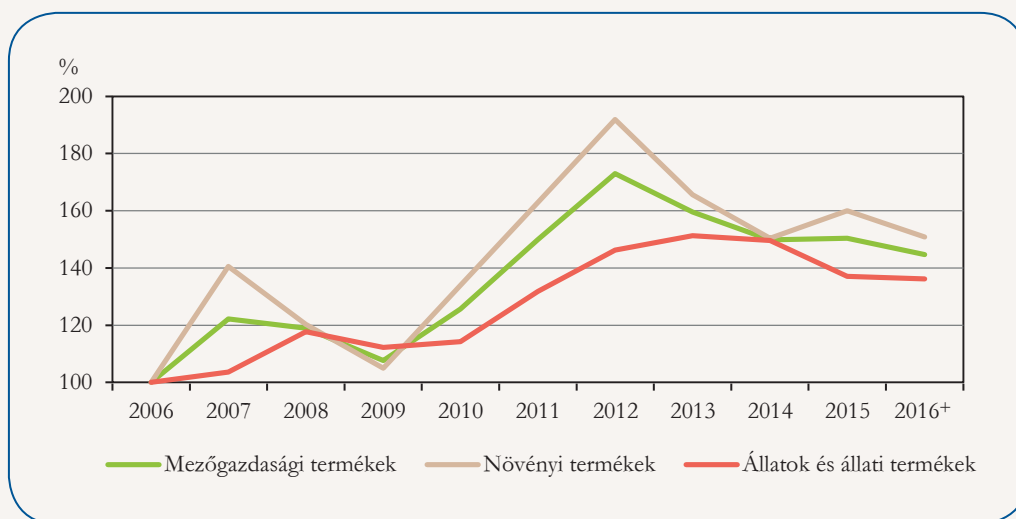
2016-ban a mezőgazdasági termelői árak az előzetes adatok szerint 3,8%-kal mérséklődtek, az élő állatokon kívül mindegyik főbb termékcsoport ára csökkent, a gabonaféléké 8,2, a növényi termékeké 5,7, az állatok és állati termékeké 0,6%-kal.

A növénytermesztési és kertészeti termékek árszínvonalának ingadozását az elmúlt években elsősorban a nagy súlyt képviselő gabonafélék, valamint a szőlő és a gyümölcsfélék ármozgása okozta, amire jelentős hatást gyakorol a betakarított mennyiség is. A gabonatermés kedvező irányba változott 2013-ban, 2014-ben és 2016-ban is, ezekben az években összességében árcsökkenés volt a növényeknél. Utóbbi esztendőben a búza és a kukorica betakarított mennyisége egyaránt magas volt.

A búza ára a megelőző két év stagnálása után 2016-ban 16%-kal csökkent. A kukorica és a repce ára kisebb mértékben, 3,1–3,2%-kal mérséklődött az előző évhez képest, a napraforgó áresése nagyobb, 6,9%-os volt. A paradicsom ára a termésmennyiséggel párhuzamosan évről évre erősen ingadozik, 2016-ban az árcsökkenés 2,6%-os volt. A gyümölcsfélék közül az alma 9,7, a szőlő 1,9%-kal lett olcsóbb. A burgonya ára az előző évi szintet 17%-kal haladta meg, miután tovább csökkent a betakarított terület és mennyiség is.

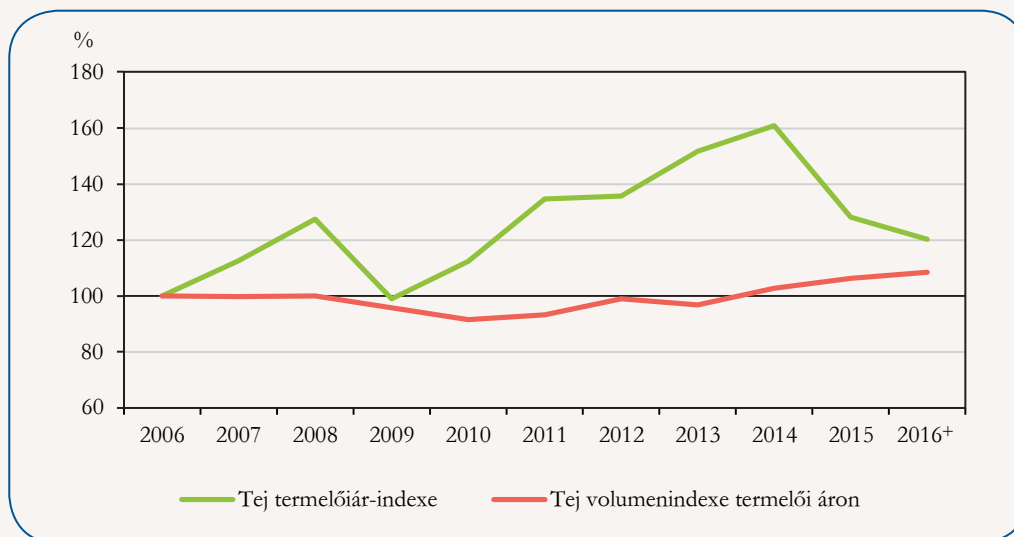
19. ábra

A mezőgazdasági termékek termelőiár-indexe (2006=100%)

20. ábra

A tej volumen- és termelőiár-indexe (2006=100%)

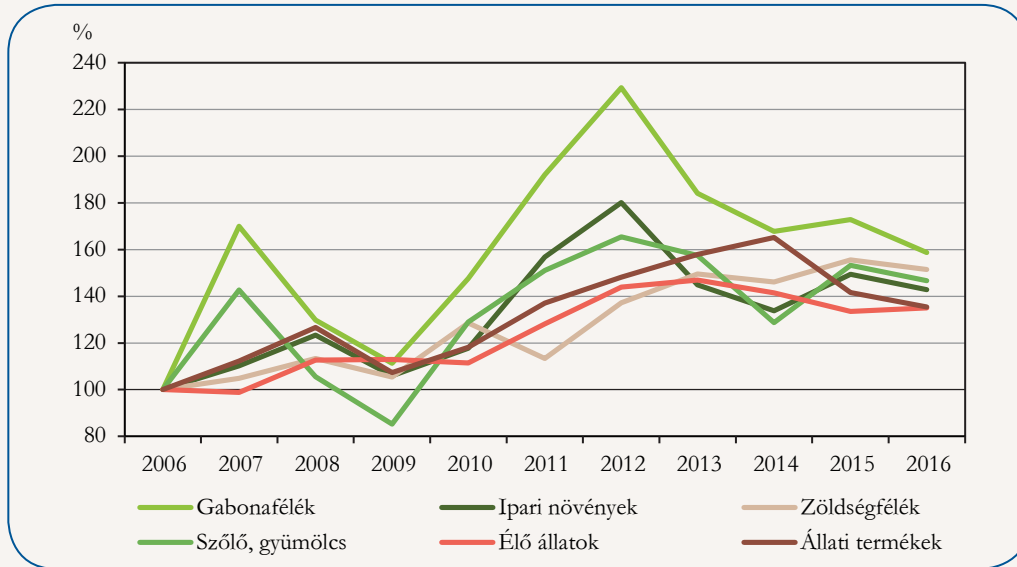

Az állatok és állati termékek árának mérséklődése (az előző 2 évhez hasonlóan) folytatódott, 2016-ban minimális volt a mértéke (0,6%). Az elmúlt 2 évet leszámítva áresésre 2006 óta korábban csak 2009-ben volt példa ebben a termékcsoporthoz. Az élő állatok ára 1,1%-kal nőtt 2016-ban, javarészt a vágósertés 5,2%-os drágulásának hatására. A vágómarha és a vágóbaromfi ára 2,7, illetve 1,3, az állati termékeké 4,3%-kal csökkent. A tej termelői ára 2010 és 2014 között folyamatosan emelkedett a világszerte tapasztalható keresletnövekedés hatására, az utóbbi 2 évben azonban olcsóbb lett. Az étkezési tyúktojás ára 2,3%-kal nőtt.

2016-ban a mezőgazdasági termelés ráfordítási árai az előző évhez viszonyítva 1,5%-kal csökkentek, ami a folyó termelőfelhasználás árszínvonalának 2,1%-os csökkenéséből és a mezőgazdasági beruházások árszínvonalának 1,9%-os növekedéséből tevődött össze. A folyó termelőfelhasználáson belül a műtrágya 11, illetve az energia 6,1%-os árcsökkenése volt a meghatározó. A takarmányok ára kisebb mértékben (1,3%), de szintén mérséklődött. A vetőmagok, a növényvédő szerek, az állatgyógyászati készítmények és a szolgáltatások ára valamelyest magasabb volt, mint egy évvel korábban. A mezőgazdasági beruházásokon belül a gép- és az épületberuházások is nőttek (1,1, valamint 3,2%-kal).

21. ábra

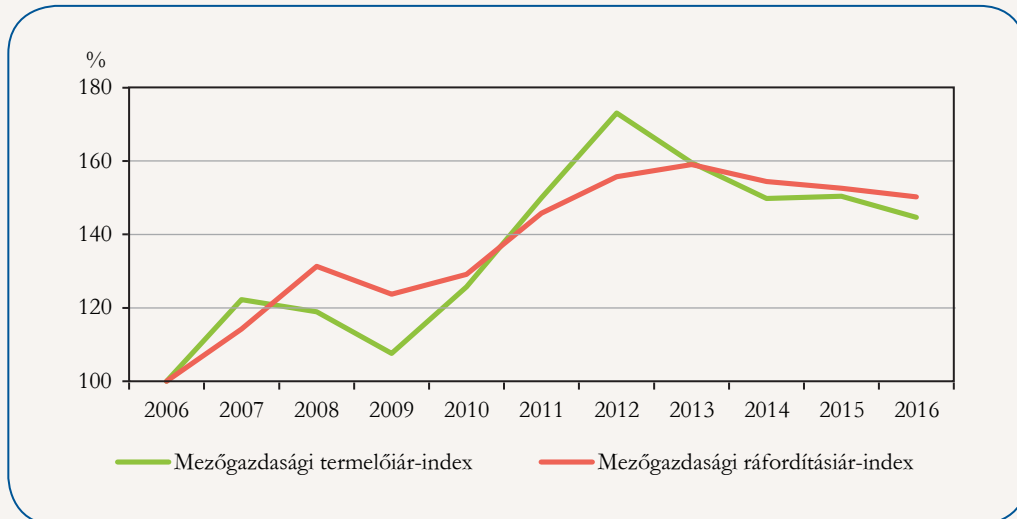
A mezőgazdasági termékek termelőiár-indexei főbb termékcsoportonként (2006=100%)

2016-ban a mezőgazdasági termelői árak nagyobb mértékben csökkentek, mint a ráfordítási árak, ami nem kedvezett a gazdálkodóknak. A két mutató hányadosa alapján hol az előbbi, hol az utóbbi nőtt gyorsabban. 2010 és 2012 között a termelői árak növekedése erőteljesebb volt, 2013-tól azonban az árelőny mérséklődött.

22. ábra

Mezőgazdasági termelőiár- és ráfordításiár-index (2006=100%)

Bővebben

3. A földhasználat és a növénytermesztés főbb jellemzői

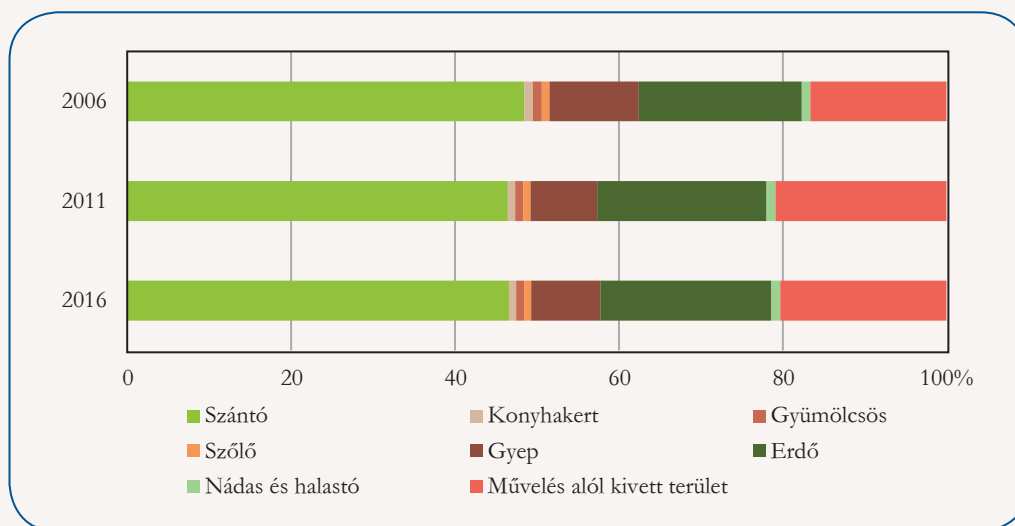
3.1. Földhasználat és a termőföld árának alakulása

3.1.1. Földhasználat művelési ágak és gazdálkodási formák szerint

Hazánk 9,3 millió hektárnyi területének 80%-a – 7,4 millió hektár – termőterület. Ezen belül 5,4 millió hektár mezőgazdasági és 1,9 millió hektár erdőterület volt, a mezőgazdasági terület 58, az erdő 21%-ot foglalt el az ország területéből 2016-ban. Előbbi 7,5%-kal csökkent, utóbbi 4,8%-kal nőtt 2006 óta. A szántóterület 47%-os aránya (4 millió 335 ezer hektár) évek óta nem változott számottevően. Ugyanakkor a gyümölcs- és a szőlőterület (92, illetve 81 ezer hektár) is visszaszorult 2006 óta (10, valamint 5,7%-kal). A hasznosított gyepterület (2016-ban 784 ezer hektár, az ország területének 8,4%-a) az elmúlt években stagnált.

23. ábra

Földhasználat művelési ágak szerint, május 31.

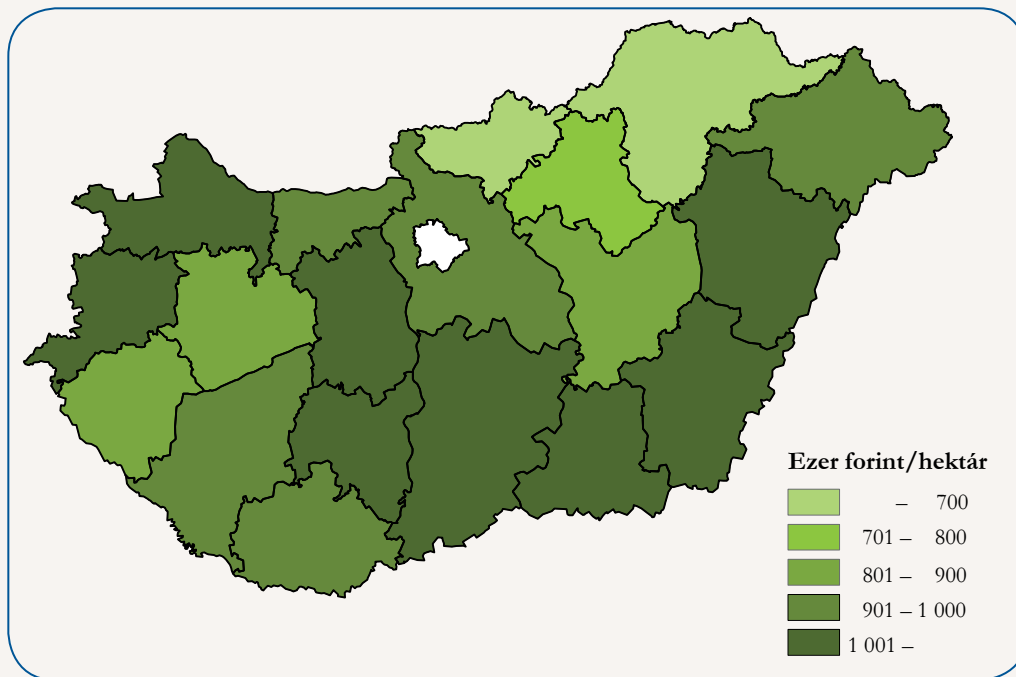
2016-ban az ország összes földterületéből egyaránt 36–36%-ot használták a gazdasági szervezetek és az egyéni gazdálkodók. Az utóbbi években a földhasználatban az egyéni gazdálkodók aránya fokozatosan nőtt, és részesedésük 2016-ra meghaladta a gazdasági szervezetekét.

3.1.2. A termőföld ára

2015-ben a mezőgazdasági termőföld évek óta tartó drágulása tovább folytatódott, az átlagár 14%-kal magasabb volt az előző évhez viszonyítva. A szántó 13%-kal drágult, hektáronkénti átlagára 2015-ben több mint 1 millió forint volt. A föld árát számos tényező befolyásolja, ezért az ország egyes területein az országos átlagtól jelentősen eltérhet. A legdrágább területek Békés, Győr-Moson-Sopron, Hajdú-Bihar és Fejér megyében találhatók, ahol a szántó hektáronkénti ára 1,2 millió forint felett volt. A legolcsóbban Borsod-Abaúj-Zemplén és Nógrád megyében lehetett szántóföldhöz jutni, ahol 1 hektár szántóföld átlagára 700 ezer forint alatt maradt. A termőföld árát a földrajzi elhelyezedésen túl a minősége (aranykorona értéke) is jelentősen befolyásolja. 2015-ben a szántó művelési ágba tartozó földterületek éves bérleti díja átlagosan 7,0%-kal emelkedett 2014-hez hasonlóan, a drágulás meghaladta a korábbi két esztendő értékét. Így egy hektár szántó éves bérleti díja országosan 45 700 forint volt 2015-ben.

24. ábra

Egy hektár szántóföld ára, 2015

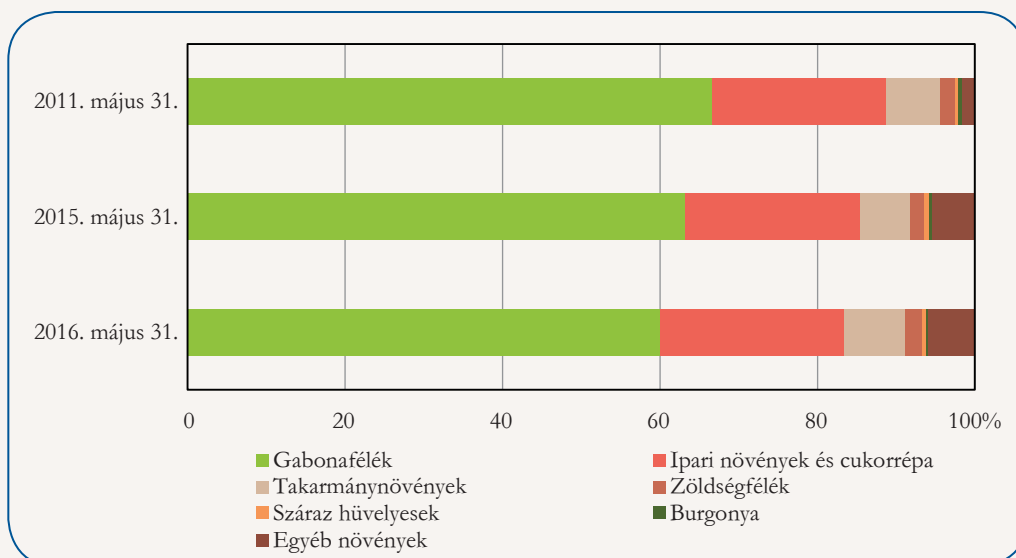
3.2. Növénytermesztés

3.2.1. Vetésszerkezet

A vetésszerkezet az elmúlt években lényegében nem változott. A gabonafélék aránya a szántóföldi vetésszerkezetben 60% volt 2016-ban. A búza és a kukorica vetésterülete együttesen a szántók közel felét tette ki. Az olajos növények aránya az elmúlt években 20–24% között alakult. 2016-ban a napraforgó aránya 15, a repcéé 5,9% volt. E két ipari növény együttes aránya a 2006. évi vetésszerkezetben 16, 2016-ban viszont már 22% volt. A cukorrépa vetésterülete 2016-ban az előző évhez hasonlóan mindössze 0,4%-kal részesedett az összes vetésterületből.

25. ábra

Szántóföldi vetésszerkezet

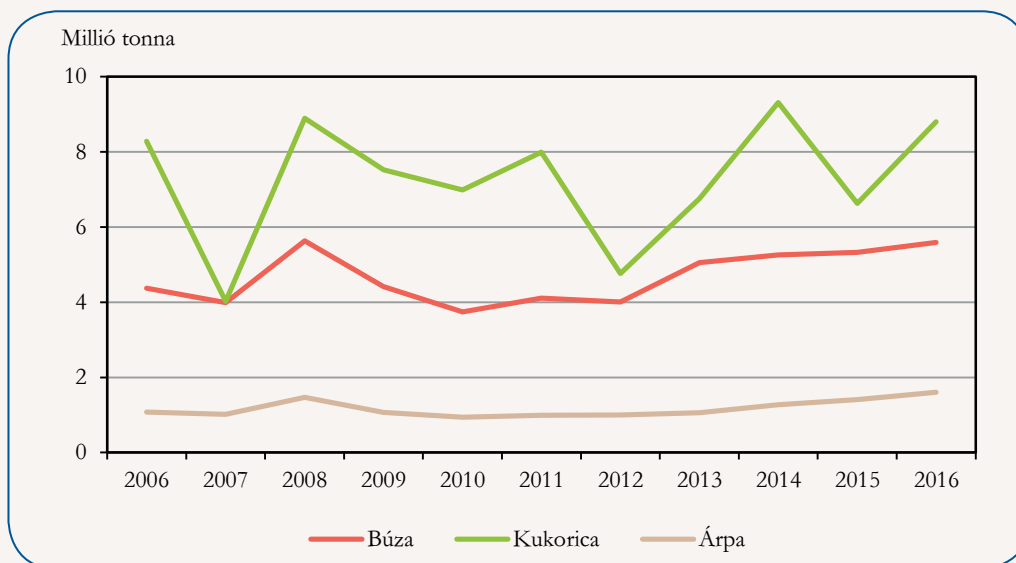
3.2.2. Gabonafélék termesztése

2016-ban 2,6 millió hektáron 16,7 millió tonna gabonát takarítottak be, a termésmennyiség 2008 óta nem volt ilyen magas, 18%-kal haladta meg az előző évit, 22%-kal az öt éves átlagot. A terület az előző évitől és a megelőző öt esztendő átlagától is elmaradt.

Kukoricát az egy évvel korábbinál 11%-kal kisebb területen, 1,0 millió hektáron termesztettek, ugyanakkor 33%-kal többet, 8,8 millió tonnát takarítottak be, rekordtermésátlagot eredményezve. Hektáronként átlagosan 8,6 tonna termett. A kukorica termése 24%-kal volt nagyobb, mint a 2011–2015. évek átlaga.

26. ábra

A főbb gabonafélék termésmennyiségének alakulása (2006=100%)

Búzából 2016-ban az előző évinél 4,9%-kal többet, 5,6 millió tonnát arattak, megközelítőleg ugyanakkora területről. A termés 18%-kal haladta meg az előző öt év átlagát. A növény termésátlaga 1988 óta a legmagasabb, 5,4 tonna/hektár volt.

Az árpa területe és a betakarított mennyisége is nőtt az elmúlt években. Előbbi (313 ezer hektár) 5,7, utóbbi (1,6 millió tonna) 14%-kal emelkedett, rekordtermésátlagot (közel 5,2 tonna/hektár) hozva. A rozs és a zab betakarított területe csökkent, 29, illetve 20%-kal. Zabból a területhez képest nagyobb mértékű volt a visszaesés, rozsból ellenben csak 22%-kal kevesebb termett, így termésátlaga nőtt 2015-höz viszonyítva.

Az utóbbi években az időjárási viszonyok alakulása miatt jelentős termésszagadozások fordultak elő. Többségében az aszályos évek vetették vissza a hozamokat (leginkább 2007-ben és 2012-ben), 2010-ben a rendkívüli mennyiségű csapadék okozott problémát. 2016 időjárása viszont a 2014-eshez hasonlóan kedvezett a növénytermesztésnek.

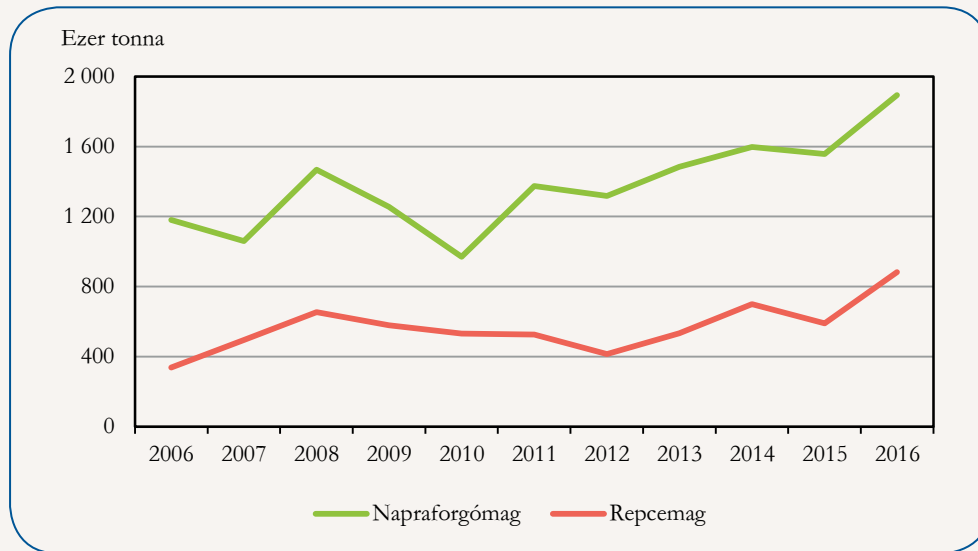
3.2.3. Ipari növények termesztése

A főbb olajos magvak közül a napraforgó és a repce betakarított területe is emelkedett 2016-ban, és mindkettőből rekordtermést takarítottak be. Előbbi mennyisége (1,9 millió tonna) 22, utóbbié (közel 900 ezer tonna) 49%-kal haladta meg az előző évit. A hazai repcetermesztés eredményességét – 2014-es évet leszámítva – a korábbi években a kedvezőtlen időjárás (belvíz, szárazság, erős fagyok) és a repcenemesítés is befolyásolta, de 2016-ban ismét ideálisak voltak a feltételek.

A cukorrépa vetésterülete nem változott, de 2016-ban 18%-kal nőtt a termés mennyisége, 1,1 millió tonna termett. Hozama (67 tonna/hektár) a második legnagyobb volt a csúcsot jelentő 2014-es év után.

27. ábra

A napraforgó- és a repcemag termésmennyiségének az alakulása

Bővebben

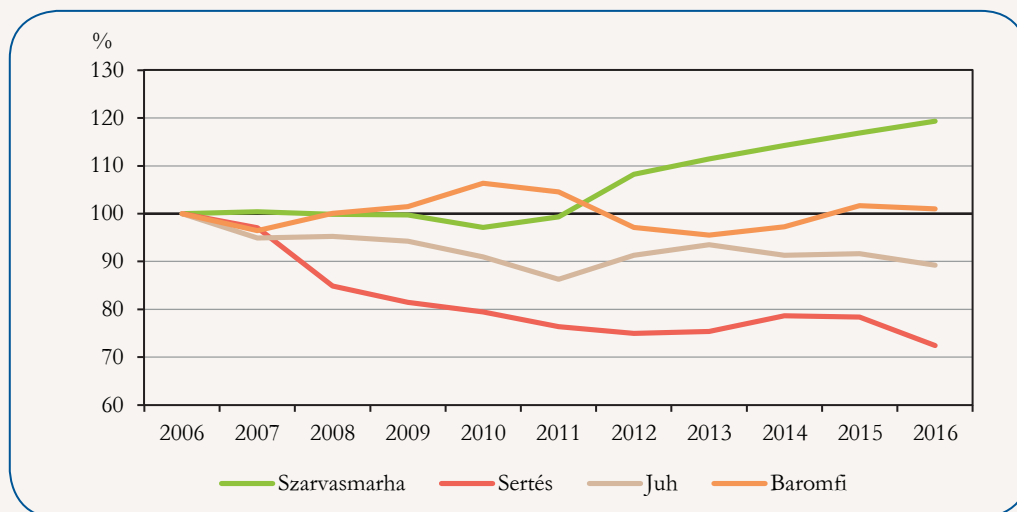
4. Az állattenyésztés főbb jellemzői

4.1. Állatállomány

2016-ban a főbb gazdasági haszonállatfajok közül a szarvasmarha-állomány nőtt, a sertések és a juhok száma csökkent, utóbbiaké kisebb mértékben. A baromfiállomány nagysága lényegében nem változott.

28. ábra

A decemberi állatállomány alakulása (2006=100%)

A szarvasmarha-állomány 2011 óta folyamatosan gyarapodott, 2016-ban 2,1%-kal több jószágot tartottak a gazdák, mint egy évvel azelőtt, és 20%-kal többet, mint öt évvel korábban. A teljes 838 ezer állatállományból 379 ezer darab tehen volt, számuk 3,2%-kal nőtt egy év alatt. Az állomány 60%-át a gazdasági szervezeteknél írták össze, 40%-át egyéni gazdaságok tartják, e megoszlás nem változott az elmúlt években. A tejhasznú tehenek száma (208 ezer darab) az elmúlt egy év során lényegében változatlan, a húshasznú tehenállomány (137 ezer darab) viszont 17%-kal emelkedett. Utóbbi bővülése jóval dinamikusabb, 2012 óta közel kétharmadával nőtt az állomány.

A hazai sertésállomány nagysága 2,9 millió volt 2016. december 1-jén, 7,6%-kal kevesebb, mint egy évvel korábban. 2007 és 2012 között folyamatosan zsugorodott a létszám, 2013-ban viszont megállt az esés, majd 2014-ban hosszú évek után bővült (4,4%-kal). Az ágazatban több új támogatási forma jelent meg, valamint az élő- és a félsertés általános forgalmi adójának 5,0%-ra történő csökkentése is kedvezhetett az átmeneti emelkedésnek. Az anyakocák száma (177 ezer) egy év alatt 20 ezerrel csökkent. A sertésállomány 76%-át (2,2 millió darab) a gazdasági szervezetek, 24%-át (704 ezer darab) az egyéni gazdaságok tartják.

A hazai baromfiállomány 2016-ban kismértékben (0,6%-kal) csökkent, 40,1 millió volt az állatlétszám decemberben. Az állomány 80%-át adó tyúkok száma (32 millió darab) mérséklődött leginkább (1,3%-kal). Egy év alatt a gazdasági szervezetek tyúkállománya 1,2 millióval (5,9%) nőtt, az egyéni gazdaságoké 1,7 millióval (14%-kal) csökkent. Előbbiek az állomány 68, utóbbiak a 32%-át tartották.

A 4 millió darabos kacsá- és a 2,8 millió darabos pulykaállomány nem változott, a ludak száma ellenben 19%-kal nőtt, jóllehet az állomány nagysága továbbra is alacsony (1,2 millió darab) az egy évtizeddel ezelőtti szinthez képest.

2016-ban 2,7%-kal kevesebb juhot írtak össze az egy évvel korábbihoz viszonyítva, számuk 1,2 millió alatti volt. Az anyaállatok száma (805 ezer darab) 5,1%-kal csökkent. A juhállomány 87%-át egyéni gazdaságok, 13%-át gazdasági szervezetek tartják, az arány az utóbbi években nem változott.

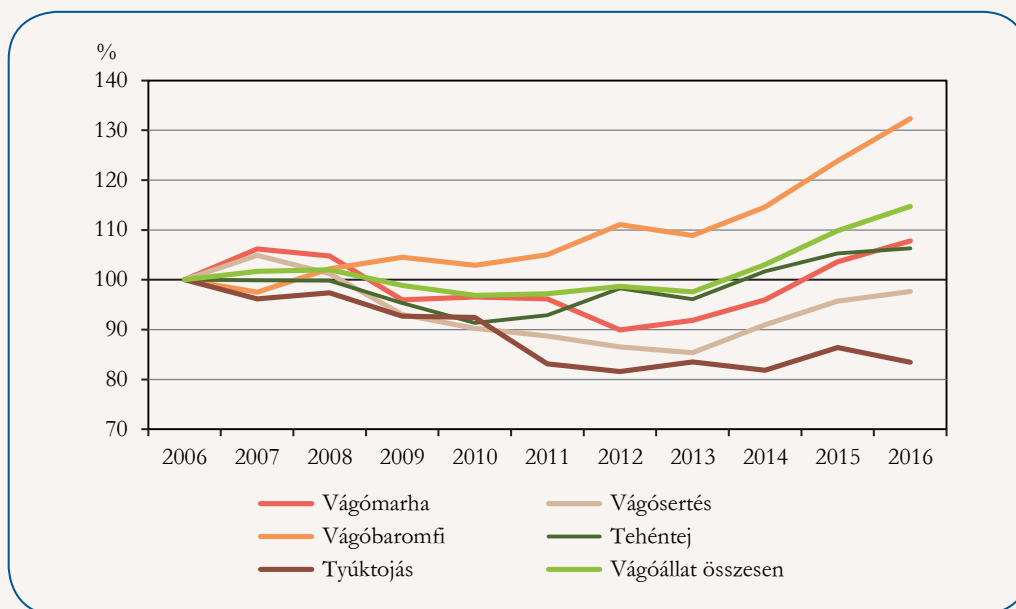
Az ország lóállományának visszaesése folytatódott, 52 ezer volt 2016. december 1-jén, 14%-kal kevesebb az előző évinél. A kancaállomány 28 ezer, a kecskeállomány 78 ezer volt, utóbbi egy év alatt 7,9%-kal emelkedett. A házinyúlállomány 27%-kal csökkent, 1,1 milliót tartottak a gazdák. A vágógalambok száma 175 ezer, a méhcsaládoké 804 ezer volt.

4.2. Vágóállatok és állati termékek

2016-ban az előzetes adatok szerint a hazai vágóállat-termelés 4,5%-kal emelkedett, közel 1,6 millió tonna volt a teljes mennyiség. A szarvasmarhavágások száma négy, a sertés- és a baromfivágásoké három éve jelentősen emelkedik. A vágóállat-termelésből a vágóbaromfi 51, a vágósertés 38%-kal részesedett. Előbbi mennyisége 6,8, utóbbié 2,0%-kal emelkedett az előző évhez képest. A teljes mennyiség 5,7%-át kitevő vágómarha-mennyiség 4,0%-kal nőtt. Az állati termékek közül tehéntejből 1,9 milliárd litert, 1,0%-kal többet termeltek a gazdaságok. A tyúktojás mennyisége (kevesebb mint 2,5 milliárd darab) 3,4%-kal csökkent.

29. ábra

A vágóállat- és állatitermék-termelés alakulása (2006=100%)

Bővebben

5. Területi összehasonlítás

Az agrárgazdaság teljesítményének területi összehasonlítását a regionális mezőgazdasági számlarendszer 2015-ös adatai teszik lehetővé.

A tervezési statisztikai régiók mezőgazdasági területének nagysága és termelési adottságai igen eltérőek, így kibocsátásuk is egyenlőtlen képet mutat. Mezőgazdasági területénél számottevően magasabb aránnyal részesedik az országos gabona- és iparinövény-kibocsátásból Dél-Dunántúl, a kertészettermék-, szőlő-, bor- és gyümölcskibocsátásból Dél-Alföld, Közép- és Észak-Magyarország, az élő állatok és állati termékek kibocsátásából Közép- és Nyugat-Dunántúl.

A területileg legnagyobb alföldi régiók szerepe kiemelkedő a mezőgazdasági termelésben: a 2015-ös teljes kibocsátás 47%-a folyó alapján Észak- és Dél-Alföldről, 7,4%-a Közép-Magyarországról, 8,5%-a Észak-Magyarországról származott.

2. tábla

A termékcsoportonkénti kibocsátás és a jövedelem megoszlása régióként, 2015
(ország összesen = 100,0)

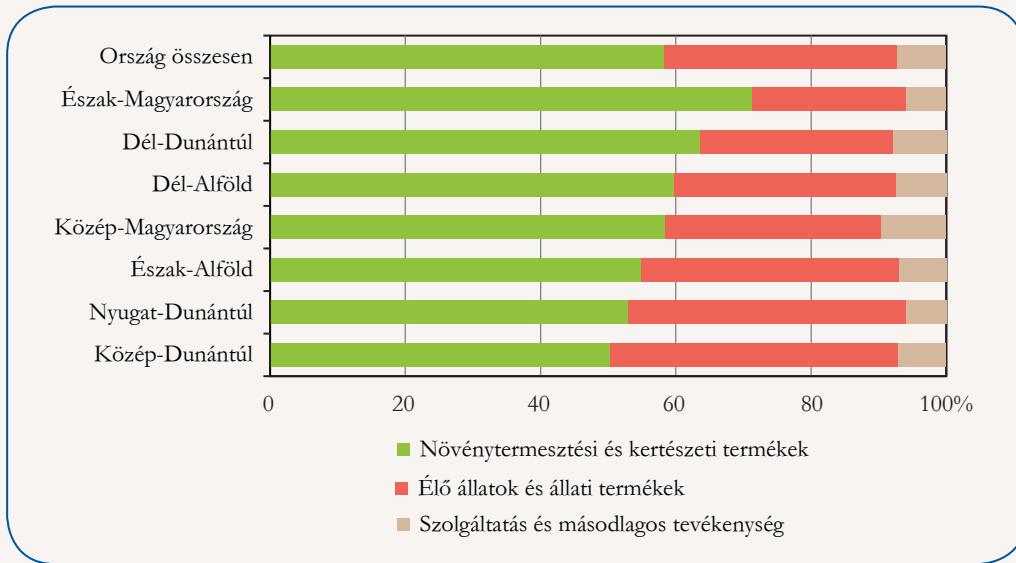
Megnevezés	Közép-Magyarország	Közép-	Nyugat-	Dél-	Észak-Magyarország	Észak-	Dél-
		Dunántúl				Alföld	
Növénytermesztési és kertészeti termékek	7,4	10,0	10,0	16,0	10,4	20,0	26,3
Ezen belül							
gabona	5,9	13,2	12,1	20,5	7,9	18,5	21,8
ipari növény	5,5	10,0	8,8	17,3	11,5	22,6	24,3
kertészet, gyümölcs, szőlő, bor	10,1	4,7	6,8	9,0	14,4	21,1	33,8
Élő állatok és állati termékek	6,8	14,4	13,1	12,1	5,7	23,5	24,3
Szolgáltatás és másodlagos tevékenység	9,8	11,3	9,0	16,0	6,9	20,5	26,5
Mezőgazdasági kibocsátás	7,4	11,6	11,0	14,6	8,5	21,2	25,6
Mezőgazdasági terület	6,9	11,2	10,7	14,8	11,5	22,3	22,5
Termelési tényezők jövedelme	7,8	11,2	8,6	10,7	8,6	22,9	30,2
Nettó vállalkozói jövedelem	8,0	10,9	7,0	8,1	8,7	24,1	33,2

A növénytermesztés, az állattenyésztés, illetve a szolgáltatás és másodlagos tevékenységek megoszlása alapján a régiók között számottevő az eltérés. A növénytermesztés aránya Észak-Magyarországon és Dél-Dunántúlon jóval meghaladta az országos átlagot (58%), míg az állattenyésztés súlya Közép- és Nyugat-Dunántúlon, valamint Észak-Alföldön átlag (34%) feletti volt.

A kibocsátás emelkedésével és a mezőgazdasági terület stabilitásával a termelési intenzitás (egy hektár mezőgazdasági területre jutó kibocsátás) is emelkedett az elmúlt években, országosan 1,3%-kal 2014-hez képest. Átlag feletti az intenzitás Dél-Alföldön, Közép- és Nyugat-Dunántúlon, és jelentősen elmaradt Észak-Magyarországon.

30. ábra

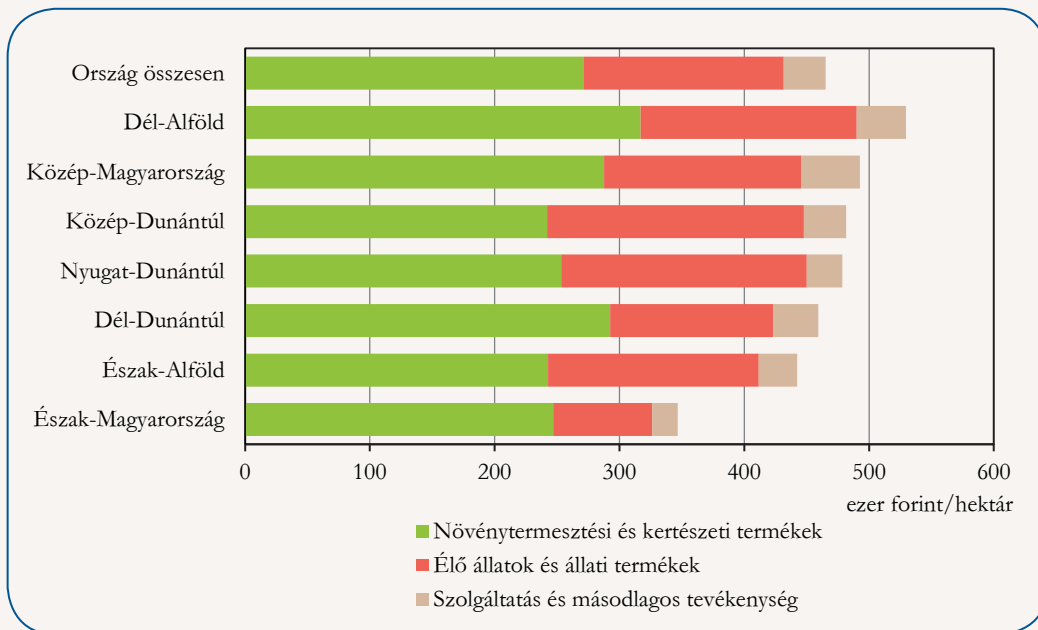
A mezőgazdaság teljes bruttó kibocsátásának megoszlása régióinként, 2015

31. ábra

A mezőgazdasági termelés intenzitása régióinként, 2015

(egy hektár mezőgazdasági területre jutó kibocsátás alapján)

3. tábla

Egyes növények termésátlaga, 2016

(kilogramm/hektár)

Megnevezés	Minimum	Maximum	Országos átlag
Búza	4 700 (Közép-Magyarország)	6 330 (Dél-Dunántúl)	5 380
Kukorica	7 280 (Közép-Magyarország)	9 350 (Dél-Dunántúl)	8 610
Napraforgó	3 010 (Észak-Alföld)	3 950 (Dél-Dunántúl)	2 950
Repce	2 780 (Dél-Alföld)	3 120 (Észak-Magyarország)	3 440

6. Módszertani megjegyzések

A termelés (pl. hozam, vágóállat és állati termék) és a mezőgazdasági számlarendszer 2016. évi adatai előzetesek, részben becsltek. Az adatok és a megoszlási viszonzszámok kerekítése egyedileg történik, ezért a részadatok összegei eltér(het)nek az összesen adatoktól.

Az adatok forrása: a termelési és az értékesítési alapadatok esetében a KSH rendszeres kérdőíves adatgyűjtése (elsősorban a gazdasági szervezetektől), valamint a KSH területi szerveinek koordinálásával működő szakértői bizottságok becslései.

Gazdaság: mezőgazdasági tevékenységet folytató, technikailag és gazdaságilag különálló termelőegység, amely

- legalább 1500 m² termőterületet (szántó, kert, gyümölcsös, szőlő, rét, legelő, erdő, nádas, halastó), vagy legalább 500 m² gyümölcsös -, illetve szőlőterületet használ, vagy
- legalább egy nagyobb mezőgazdasági haszonállatot (szarvasmarha, sertés, ló, juh, kecske, bivaly), vagy 50 darab baromfit (tyúkféle, liba, kacska, pulyka, gyöngyös), vagy 25–25 házinyulat, prémes állatot, húsgalambot vagy 5 méhcsaládot tart, vagy
- mezőgazdasági szolgáltatást végez, illetve intenzív kertészeti termelést (legalább 100 m²-en pl. üvegház, fólia alatti termelést) folytat.

Gazdasági szervezet: jogi és nem jogi személyiségű vállalkozás a költségvetési és egyéb szervezetekkel együtt, az egyéni vállalkozók és az egyéni gazdasági tevékenységet folytatók nélkül.

Egyéni gazdaság: a mezőgazdasági tevékenységet folytató háztartás és az adószámmal rendelkező egyéni vállalkozás által működtetett gazdaság.

Földterület használat szerint: a KSH az ország földterületét a tényleges használat szerint mutatja ki. Ez nem azonos a tulajdon szerinti és a nyilvántartott művelési ágak szerinti adatokkal, amelyeket a földhivatalok vezetnek.

Lakossági munkaerő-felmérés: a 15–74 éves népesség gazdasági aktivitását vizsgálja. A reprezentatív felmérés 1992 óta negyedévenként mintegy 24 ezer háztartásra terjed ki. A közölt adatok teljeskörűsített éves átlagok. A munkaerő-felmérés mezőgazdaságra vonatkozóan csak azon munkavállalók és egyéni gazdaságokban munkát végzők adatait tartalmazza, akiknek fő jövedelemszerző tevékenysége a gazdálkodás.

Intézményi munkaügyi statisztika: a legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozások és költségvetési szervezetek gazdasági ágankénti megfigyelésén alapul. Ennek keretében a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat gazdasági ágba sorolt gazdasági szervezetekben alkalmazásban állókat figyeli meg.

Éves munkaerőegység: ahhoz, hogy a részmunkaidőt és az ideyemunkát figyelembe vehessük, a mezőgazdasági foglalkoztatást, illetve annak változásait éves munkaegységekben (éme – angolul AWU) mérjük. Egy éme egyetlen olyan személy munkaidő-ráfordításának felel meg, aki egy egész éven át teljes munkaidőben végez mezőgazdasági tevékenységet egy mezőgazdasági egységben (1 éme = 1800 munkaóra = 225 munkanap). Megkülönböztetünk fizetés nélküli és fizetett éme-t, amelyek együttesen teszik ki az éme-k teljes mennyiségét. A fizetett munkaerő felhasználásaként elszámolt munkamennyiség értéke megfelel a mezőgazdasági számlarendszer „munkavállalói jövedelem” sorában elszámolttal. A közölt eredmények a mezőgazdasági összeírások, az intézményi munkaügyi-statisztika és a munkaerő-felmérés adatain alapulnak.

Felvásárlási átlagár: a naptári évben felvásárolt termékekért fizetett összeg (általános forgalmi adó nélkül) és a hozzá tartozó mennyiség hányadosa.

Mezőgazdasági termelők árak indexe: a mezőgazdasági termelőktől továbbértékesítésre vagy feldolgozásra felvásárolt, valamint közvetlenül a lakosságnak fogyasztásra (piacon) eladott mezőgazdasági termékekért, a termelőknek kifizetett áraknak az előző évi (vagy a 2006. évi) átlagárakhoz viszonyított változásait mutatja. Az indexeket a Laspeyres-formula szerint számítjuk, amelynél a súlyt a mezőgazdaságon kívülre történő értékesítés 2006. évi értékarányai képezik.

Ráfordításiár-index: a folyó termeléshez felhasznált ipari és vásárolt mezőgazdasági termékek (pl. vetőmag, takarmány), továbbá az igénybe vett különféle nem mezőgazdasági szolgáltatások és beruházott eszközök árváltozását mutatja.

Agrárrolló: az Eurostat előírásai szerint a mezőgazdasági termelőiár-index és a mezőgazdasági ráfordítások árindexének hányadosa. (Az elterjedt hazai szóhasználatban az agrárrolló nyílása azt jelenti, hogy a ráfordítási árak nagyobb mértékben nőnek, mint a termelői árak.)

Mezőgazdasági számlarendszer (mszr) adatai az országban végzett összes mezőgazdasági tevékenységre vonatkoznak, beleértve a főtevékenységük alapján más nemzetgazdasági ágba tartozók mezőgazdasági tevékenységét is. (A nemzeti számlarendszer ettől eltérően csak a főtevékenységük alapján mezőgazdaságba soroltak adatait tartalmazza.)

Bruttó kibocsátás: tartalmazza az elszámolási időszakban mért értékesítés, a termelőegységen belüli felhasználás (kivéve az azonos tevékenységen belül felhasznált termékeket, mint pl. a saját termelésű vetőmag, állati eredetű takarmányok, keltetőtojás, zöldrágya stb.), a termelők által feldolgozott termékek, a saját fogyasztás, a saját előállítású tárgyi eszközök és a készletváltozás értékét. Az értékelés alapján történik. Az alapár a termelő által a termékért a vásárlótól kapott ár, hozzáadva a terméktámogatásokat és levonva a termékadókat.

Folyó termelőfelhasználás: a más termelőegységtől vásárolt, valamint a saját termelés kibocsátásaként is számba vett azon termékek és szolgáltatások értéke, amelyeket az elszámolási időszakban a termelési folyamat során új termékek és szolgáltatások előállításához használnak fel.

Bruttó hozzáadott érték: a bruttó kibocsátás és a folyó termelőfelhasználás különbsége. (Nemzetgazdasági szinten megfelel az alapján számított bruttó hazai terméknek.)

A támogatások egyre nagyobb hányada már nem számolható el a kibocsátás részeként. A termeléstől elválasztott ún. egyéb (pl. földalapú) támogatások közvetlenül a termelési tényezőkre jutó, illetve a vállalkozói jövedelmet növelik.

A termelési tényezők jövedelme a felhasznált föld, tőke, valamint a fizetett és nem fizetett munkaerő hasznosulása (díjazása), ami a mezőgazdasági tevékenység végzése során képződik. A mutató a bruttó hozzáadott értékből az értékcsökkenés és az egyéb (termékhez nem köthető) termelési adók levonásával, valamint az egyéb termelési támogatások elszámolásával vezethető le.

„A” jövedelemmutató: a termelési tényezők egy munkaerőegységre jutó reáljövedelmének változása.

$$\text{„A” mutató} = \frac{\text{Termelési tényezők jövedelemindexe}}{\text{Bruttó hazai termék implicit árindexe (GDP-deflátor)}} \cdot \frac{\text{Munkaerő-felhasználás (fizetett és nem fizetett) éves indexe}}{\text{Munkaerő-felhasználás (fizetett és nem fizetett) éves indexe}}$$

Bruttó hazai termék: a bruttó hozzáadott érték piaci beszerzési áron (az alapján adat a termékadók és -támogatások – gazdasági ágakra fel nem osztható – egyenlegével korrigáltan) a nemzetközi összehasonlításokra alkalmazott GDP.

Jelmagyarázat:

- + = előzetes adat
- .. = az adat nem ismeretes

Elérhetőségek:

kommunikacio@ksh.hu

[Lépjön velünk kapcsolatba!](#)

Telefon: (+36-1) 345-6789